

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Vnější migrace ve střední Evropě v letech
2010–2020: charakteristika, příčiny a důsledky**
**External migration in central Europe in years
2010–2020: characteristics, causes and
consequences**

Nikola Jedličková

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Vnější migrace ve střední Evropě v letech 2010 – 2020: charakteristika, příčiny a důsledky“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Dne 17.4.2024

v. r. *Nikola Jedličková*

Zásady pro vypracování práce

1. Stanovte cíle práce.
2. Proved'te rozbor literatury a dalších zdrojů informací včetně statistických dat vztahujících se k problematice vnějších migrací ve střední Evropě v letech 2010–2020.
3. Zvolte vhodné metodické postupy a vyhledejte podkladová data
4. Zpracujte zvolené téma:
  - a) charakterizujte migrace ve střední Evropě,
  - b) analyzujte jejich příčiny a důsledky.
5. Proved'te diskusi výsledků práce a zformulujte závěry, hodnotící stav, příčiny a důsledky migrací ve středoevropském prostoru ve zvoleném období.

Studijní program

Ekonomická regionální geografie

Poděkování

Ráda bych poděkovala Doc. PaedDr. Aleně Matuškové, CSc. za připomínky a poskytování cenných rad při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretické zarámování migrací.....	9
1.1 Základní informace	9
1.2 Vybrané migrační teorie.....	10
1.2.1 Teorie migračních sítí	10
1.2.2 Teorie push – pull	11
1.2.3 Teorie světového systému.....	13
1.2.4 Neoklasická teorie migrace a teorie lidského kapitálu	14
1.3 Příčiny a důsledky migrací obecně	15
1.3.1 Příčiny.....	15
1.3.2 Důsledky	16
2 Metodika	19
2.1 Vymezení regionu střední Evropy pro potřeby práce	19
2.2 Použité metody.....	20
3 Stručná geografická charakteristika střední Evropy	24
4 Charakteristika migrací ve střední Evropě v období let 2010 – 2020.....	28
4.1 Konkrétní příčiny migrací v kontextu s mezinárodní situací.....	28
4.1.1 Ekonomické příčiny	28
4.1.2 Politické příčiny	29
4.1.3 Sociální příčiny	29
4.1.4 Enviromentální příčiny	30
4.2 Migrační trasy	31
4.2.1 Východní středomořská trasa.....	32
4.2.2 Centrální středomořská trasa	32
4.2.3 Západní středomořská trasa	32

4.3	Migrace v rámci regionu střední Evropy	33
4.4	Analýza a vyhodnocení statistických podkladů	34
4.4.1	Počty imigrantů v zemích střední Evropy.....	34
4.4.2	Počty emigrantů v zemích střední Evropy	39
4.4.1	Migrační saldo v zemích střední Evropy	43
4.4.1.1	Korelační vztah mezi migračním saldem a HDP na osobu v zemích střední Evropy.....	45
4.4.2	Migrační objem v zemích střední Evropy.....	46
4.4.3	Imigrace podle struktury podle pohlaví v zemích střední Evropy.....	49
4.4.4	Emigrace podle struktury podle pohlaví v zemích střední Evropy.....	51
4.5	Důsledky migrací v zemích střední Evropy	52
4.5.1	Migrační politika EU	53
4.5.2	Změny migrační politiky EU	53
4.5.3	Další změna přístupu: migrační kvóty	54
4.5.4	Nový pakt EU o migraci a azylu.....	55
4.5.5	Zvýšená ochrana vnějších hranic	55
5	Diskuze.....	57
	Závěr	60
	Seznam použitých zdrojů	65
	Seznam tabulek	72
	Seznam obrázků.....	73
	Seznam grafů.....	74
	Přílohy	
	Abstrakt	

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na vnější migraci ve střední Evropě v letech 2010–2020, specificky na její charakteristiku, příčiny a důsledky. Střední Evropa zahrnuje země, které jsou spojeny nejen svou polohou v srdci Evropy, ale také podobnými historickými, kulturními a politickými zkušenostmi.

Téma týkající se migrace je stále aktuální, protože má zásadní vliv na sociální, ekonomický, politický a kulturní vývoj nejen jednotlivých zemí, ale i celého světa. Migrace je komplexní fenomén, který se dá zkoumat z různých hledisek ekonomických, demografických, sociologických, geografických i historických. Historicky sahá až do počátků lidské civilizace, kdy se lidé z ekonomických či politických důvodů stěhovali do prosperujících oblastí.

K mezinárodní neboli vnější, migraci dochází, když lidé překročí státní hranice a zůstanou v hostitelské zemi po určitou dobu. Role této země může být dvojitá: buďto funguje jako tranzitní země, kde migranti zůstávají pouze dočasně, nebo jako cílová země, kde se snaží zůstat na delší dobu či trvale. Tento status závisí především na ekonomické vyspělosti a stabilitě dané země, ale i na dalších faktorech.

Evropští občané mají možnost svobodného pohybu v rámci Schengenského prostoru, což jim umožňuje překračovat hranice států bez zbytečných formalit. Toto právo platí také pro cizince, kteří mají potřebné vízum opravňující ke vstupu. Stálé hraniční kontroly se provádějí pouze na vnějších hranicích Schengenu.

Někteří migranti přicházejí do střední Evropy za účelem krátkodobého pobytu, jako je studium nebo pracovní kontrakt, zatímco jiní mají zájem o trvalé usazení, často s celými rodinami. Toto vede k otázkám integrace, které jsou v jednotlivých střeoevropských zemích řešeny různě. V některých zemích se uplatňuje princip multikulturalismu, který přistěhovalcům poskytuje téměř stejná práva jako rodilým občanům. V jiných zemích se mohou stát někteří přistěhovalci až sociálně vyloučenou komunitou. Většina střeoevropských států je součástí Evropské unie, která má společnou strategii pro řešení migračních otázek.

V teoretické části práce jsou vysvětleny základní informace týkající se migrace, které jsou následně propojeny s migračními teoriemi. Vzhledem k existenci rozsáhlého spektra teoretických přístupů k migraci jsou v této kapitole popsány pouze vybrané teorie. Z rozboru těchto vybraných teorií jsou odvozeny příčiny a důsledky migrace, které jsou zohledněny v obecném kontextu.

V praktické části byl kladen důraz na identifikaci příčin a následných důsledků migračních procesů. Byla provedena analýza sekundárních dat, která umožnila identifikaci a vyhodnocení specifických trendů a problémů ve zkoumaných zemích. Tato analýza, vycházející ze zhodnocení dostupných informací, poskytuje ucelený pohled na dynamiku migračních toků a jejich dopady v daném prostředí.

Hlavním cílem této bakalářské práce je charakterizovat vnější migraci ve střední Evropě v letech 2010-2020 z různých perspektiv.

Pro dosažení tohoto cíle bylo nezbytné stanovit dílčí cíle, které jsou propojeny s výzkumnými otázkami sloužícími jako nástroj pro hlubší porozumění zkoumané problematice a pro otevření diskuse.

Dílčí cíle a je rozvíjející výzkumné otázky byly formulovány následovně:

- 1) vysvětlit hlavní příčiny vnějších migrací ve střední Evropě v letech 2010 – 2020;
výzkumné otázky:
  - jaké jsou hlavní příčiny vnějších migrací ve střední Evropě v letech 2010 – 2020?
  - liší se nějak migrace ve střední Evropě mezi bývalými socialistickými státy, mezi vyspělejšími státy střední Evropy navzájem a mezi těmito dvěma skupinami zemí?
- 2) charakterizovat vnější migrace ve střední Evropě v daném období;
výzkumné otázky:
  - jak se vyvíjely hodnoty vybraných migračních ukazatelů v zemích střední Evropy?
  - měnil se výrazněji migrační objem ve sledovaném období ve střední Evropě?
  - existuje korelační vztah (tedy závislost) mezi migračním saldem a výší HDP/os. v zemích střední Evropy?
  - které země střední Evropy patří mezi země imigrační, tranzitní, popř. země s jinou charakteristikou (ve vztahu k migraci)?

- jaká byla struktura migrantů podle pohlaví ve střední Evropě v daném období?
- 3) zhodnotit důsledky vnějších migrací ve střední Evropě v letech 2010 – 2020;
- jaké dopady měla vnější migrace v zemích střední Evropy na demografickou skladbu a na hospodářství zemí střední Evropy v letech 2010 – 2020?
  - jak postupovaly a postupují země střední Evropy proti nelegální migraci, jak se mění jejich přístupy v čase ?

1 Teoretické zarámování migrací

1.1 Základní informace

Lidská migrace je proces, na kterém se podílí stále více lidí v Evropě i ve světě. Vědecky se zkoumáním migrace hlavně zabývají geografie obyvatelstva a demografie. Z jiných úhlů pohledů i další disciplíny, jako sociologie, politologie apod.

Pojmem migrace obyvatel (stěhování) označujeme pohyb obyvatel vázaný na změnu trvalého bydliště – např. stěhování v rámci sídelní struktury, mezi oblastmi, nebo mezi státy. Za migraci nepovažujeme pohyby nomádů (pastýřů, sběračů či lovců) vyvolané způsobem života. Migrace je typ pohybu, který způsobuje trvalé změny v jejich prostorovém rozmístění (Mládek, 1992).

Je nutné rozlišovat mezi pojmem migrace a pojmem mobilita, který zahrnuje všechny druhy prostorových pohybů obyvatel, včetně těch, které vedou pouze k dočasné změně bydliště (Roubíček, 1997).

Podle směru migrace se rozlišuje: vystěhování (emigrace) a přistěhování (imigrace). Související jevy se pak označují jako vystěhovalectví nebo přistěhovalectví (Roubíček, 1997). Emigrace není vždy zcela dobrovolný akt, což je patrné v případech nucených migrací, jako je například obchodování s lidmi nebo otroctví.

Návrat emigrantů do původního prostoru označuje pojem reemigrace; účastníci tohoto pohybu se nazývají reemigranti. Zvláštním procesem je repatriace neboli návrat (přestěhování) obyvatel do prostoru, z něhož se dříve vystěhovali. Repatriace bývá obvykle organizovaná a může být dobrovolná, nebo vynucená (Mládek, 1992).

Podle počtu migrujících rozlišujeme individuální migraci a kolektivní migraci, kdy se stěhují skupiny jednotlivců.

Při větším počtu osob se také používá pojem hromadná migrace. Pojmem exodus (útěk) označujeme náhlé hromadné migrace vyvolané nečekanými přírodními katastrofami, válečnými událostmi apod. (Roubíček, 1997).

1.2 Vybrané migrační teorie

Ucelenější migrační teorie, které jsou dodnes používány, začaly vznikat ve společenských vědách na konci devatenáctého století. Tyto teorie se pokoušejí zjistit zákonitosti toho, proč se lidé stěhují a na základě toho předvídat budoucí vývoj.

V článku "Reflexe migračních teorií" od Dušana Drbohlava a Zdeňka Uherka (2007), jsou přehledně zpracovány různé teoretické přístupy k migraci, což nabízí komplexní pohled na toto téma. Autoři diskutují o širokém spektru teorií, včetně neoklasického ekonomického přístupu, teorií dvojího trhu, teorií migračních sítí a systémů, institucionální teorie migrace, teorie světového systému a push - pull teorie. Tyto teorie osvětlují různé aspekty migrace, od individuálního rozhodování, přes sociální sítě, až po globální ekonomické struktury.

Při porovnání těchto teorií je patrné, že migrace je jev, který nelze plně pochopit pouze skrze jednu teoretickou perspektivu. Integrace různých přístupů, od individuálních rozhodovacích procesů, přes sociální sítě, až po globální ekonomické struktury, je klíčová pro komplexní pochopení migrace. Tato integrace teoretických perspektiv umožňuje hlubší vhled do procesů, které stojí za migračními rozhodnutími a toky a zdůrazňuje nutnost přístupu, který bere v úvahu jak mikro, tak makro úrovně analýzy. Příčinám vzniku migrace a reflexi souvisejících teorií se věnuje i Palát (2014).

1.2.1 Teorie migračních sítí

Sítě migrantů lze definovat jako soubory mezilidských vazeb spojující migranty, bývalé migranty a nemigranty ve zdrojových i cílových oblastech prostřednictvím vazeb příbuzenství, přátelství a sdílené komunity. Tyto sítě jsou formou místního sociálního kapitálu, který lidé čerpají, aby získali přístup ke zdrojům jinde (Castles, de Haas & Miller, 2014).

Již usazení migranti často snižují rizika a náklady u budoucích migrantů poskytováním informací, organizováním cest, hledáním práce či bydlení a pomocí při adaptaci na nové prostředí. Skupiny migrantů rozvíjejí svoji vlastní sociální a ekonomickou infrastrukturu: místa pro bohoslužby, sdružení, obchody, kavárny, odborné služby (právníci a lékaři) apod. Vytvoření komunity migrantů proto zvyšuje pravděpodobnost větší migrace na stejné místo (Castles, de Haas & Miller, 2014).

Většina migračních teorií posuzuje makroekonomické procesy a ekonomicky podmíněné individuální rozhodování jednotlivce, aniž by se braly do úvahy sociální interakce, v nichž se migrační toky odehrávají. Tuto okolnost se snaží eliminovat právě teorie migračních sítí, která charakterizuje migrační sítě jako množiny interpersonálních vztahů, spojující migranty v cílových prostorech s jejich původními komunitami ve zdrojových zemích (Drbohlav & Uherek, 2007).

1.2.2 Teorie push – pull

Základy této push – pull teorie položil počátkem šedesátých let minulého století Douglas J. Bogue; teorii dále rozvinuli další vědci například Everett S. Lee a Clifford J. Jansen (Uherek et al., 2016).

Teorie migračních sítí rozšiřuje model push - pull faktorů tím, že zahrnuje další dimenzi, kterou je efekt účelových vazeb mezi samotnými migranty. Tato teorie přispívá k vyšší sofistikaci modelu tím, že zohledňuje určité vazby a interakce mezi jednotlivými migrujícími jedinci, což umožňuje hlubší porozumění dynamiky migračního procesu (Drbohlav & Uherek, 2007).

Modely push – pull zkoumají ekonomické, environmentální a demografické faktory, o kterých se předpokládá, že vytlačují lidi z výchozího místa a táhnou je do cílového místa. Mezi push faktory se obvykle řadí: růst populace a hustoty obyvatelstva, nedostatek ekonomických příležitostí a politické represe. Mezi pull faktory patří: poptávka po práci, dostupnost půdy, ekonomické příležitosti a politické svobody (Castles, de Haas & Miller, 2014).

Push a pull faktory je možné vnímat ze dvou různých pohledů. Makroperspektiva zohledňuje strukturální, institucionální a společenské podmínky jak ve výchozí zemi, tak i v cílové zemi. Mikroperspektiva se zaměřuje na subjektivní vnímání těchto faktorů ze strany migrujících osob (Štica, 2014).

Teorie push – pull se nezabývají zpětnou migrací nebo současným výskytem emigrace i imigrace. Jsou také deterministické, protože předpokládají, že migraci způsobují pouze demografické, environmentální a ekonomické faktory, aniž by se zohledňovala role jiných faktorů.

Například nárůst počtu lidí v populaci nebo zhoršování životního prostředí nemusí nutně vést k migraci, protože tento tlak může povzbudit inovace – například zavlažování a hnojení umožní zemědělcům udržet, nebo dokonce zvýšit produktivitu (Castles, de Haas & Miller, 2014).

„Push“ faktory považujeme za důvody, které nutí lidi opustit místo, odkud pocházejí. Jedná se o negativní skutečnosti a jde o velké důsledky dopadající na konkrétní místa a lidi. Pro uskutečnění migrace je potřeba, aby existovaly i „pull faktory“, pozitivní faktory, které následně migranta přitahují do cílové země (Palát, 2015).

Podle autora Leeho (1966) jsou tzv. „push a pull faktory“, které jsou schopny přimět lidi, aby se odstěhovali z jejich současného místa pobytu na jiné místo (viz tabulka č. 1).

Tab. 1: „Push“ a „Pull“ faktory migrace (nejčastější příklady)

„Push“ faktory	„Pull“ faktory
válka	svoboda
diskriminace	dostupnost vzdělání
nedostatek pracovních sil	mnoho pracovních příležitostí
politické regrese	politická svoboda
přírodní katastrofy (např. sucho)	např. dostatek zásob pitné vody
nepříznivé sociální podmínky	příznivé podnebí
nepříznivé environmentální podmínky	politická svoboda
vysoká kriminalita	vláda demokracie

Zdroj: Zpracování podle Lee (1966)

Migrační faktory můžeme rozdělit i podle jiných kritérií např. do tří základních skupin;

- ekonomické,
- kulturní,
- environmentální (související s podmínkami životního prostředí), apod.

Výsledkem práce autorů Jansen a Lee (1996), je zjištění, že:

- Migrační pohyb nastává, když kombinace faktorů vyvolávajících odchod z domoviny a přitažlivost cílové destinace dosáhne určité úrovně.
- Intenzita push a pull faktorů nutných pro rozhodnutí o migraci se liší podle konkrétních podmínek a je ovlivněna řadou individuálních faktorů (například rozhodnutí o migraci se liší v závislosti na etapě života osoby – některá období jsou pro migraci vhodnější než ostatní).
- Proces migrace selektuje specifickou část populace (ne všichni se rozhodnou k migraci).
- Rozsah migračního toku a protiproudu závisí na situaci v zemi původu a v zemi cílové a také na překážkách, kterým čelí migranti při realizaci svého migračního záměru (Franc, 2010).

1.2.3 Teorie světového systému

Lidé jsou nuceni se přestěhovat, protože tradiční ekonomické struktury byly narušeny v důsledku jejich začlenění do globálního politicko-ekonomického systému. Procesy jako je mechanizace zemědělství, koncentrace pozemkového vlastnictví, zadlužování a vyvlastňování drobných rolníků apod. připravují venkovské obyvatelstvo o tradiční živobytí. Toto vykořeněné obyvatelstvo se potom stává součástí městského proletariátu a zdrojem levné pracovní síly (Castles, de Haas & Miller, 2014).

Na těchto úvahách vytvořil Immanuel Wallerstein (2004) teorii světového systému, podle které strukturální nerovnosti pramení z uspořádání světa, které je kontrolováno bohatými státy prosazujícími liberálně-kapitalistické uspořádání.

Toto globální politické uspořádání má za následek, že kapitalismus proniká z center (průmyslové oblasti) na periferie (rozvojové státy). Tato teorie poukazuje na význam historických vazeb mezi zeměmi jádra a zeměmi periferie – především vazeb mezi bývalými koloniemi a jejich kolonizátory (Štica, 2014).

1.2.4 Neoklasická teorie migrace a teorie lidského kapitálu

Tato migrační teorie vychází z neoklasické ekonomické teorie rozvíjené od posledních dekád 19. století (Drbohlav & Uherek, 2007). Podobně jako push-pull teorie je také založena na předpokladu, že sociální síly mají tendenci k rovnováze. Migrace je chápána jako součást celého vývojového procesu, díky kterému přebytek pracovních sil ve venkovském sektoru zásobuje pracovními silami městskou průmyslovou ekonomiku (Castles, de Haas & Miller, 2014). Rozlišují se dvě roviny analýzy: makroúroveň a mikroúroveň. Na makroúrovni tato teorie vysvětluje migraci rozdílem nabídky a poptávky po pracovní síle.

Teorie říká, že migrace směřuje z oblastí méně vyspělých s přebytkem pracovních sil a s nízkými platy do oblastí vyspělejších s nedostatkem pracovních sil a s vysokými platy. Na mikroúrovni (tzv. model lidského kapitálu) tato teorie vychází z předpokladu, že jedinec migruje ve snaze zlepšit celkovou kvalitu života. Přitom se bere do úvahy lidské rozhodování na základě předpokladů individuálně psychologických nebo kulturně podmíněných.

Klíčovou proměnnou této teorie je trh práce, cílem je maximalizace zisku (Drbohlav & Uherek, 2007). Neoklasickou migrační teorii vytvořili Harris a Todaro v roce 1970, aby vysvětlili migraci z venkova do měst v rozvojových zemích, ale byla aplikována také na mezinárodní migraci. Později byl tento Harris-Todarův model upřesněn tak, aby zahrnoval další faktory, například finanční a sociální náklady migrace (Castles, de Haas & Miller, 2014).

Jak se liší teorie neoklasické ekonomie a teorie lidského kapitálu? Teorie neoklasické ekonomie a teorie lidského kapitálu jsou dvě různé migrační teorie, které se zaměřují na různé aspekty migrace:

Neoklasická ekonomie se soustředí na ekonomické faktory jako hnací sílu migrace. Podle ní se lidé přesouvají za lepšími pracovními příležitostmi a vyššími mzdami. Poukazuje na určitou motivaci k migraci. Tato teorie tvrdí, že lidé migrují, aby maximalizovali svůj ekonomický prospěch. Hledají místa s vyššími platy, nižší nezaměstnaností a lepšími pracovními podmínkami. Přičemž teorie předpokládá, že migranti jsou racionální jedinci, kteří zvažují náklady a výhody migrace.

Výše zmíněná teorie lidského kapitálu zdůrazňuje, že migrace je investicí do lidského kapitálu.

Lidé migrují za vzděláním, dovednostmi a zkušenostmi, které mohou zlepšit jejich životní podmínky. Migranti se rozhodují na základě toho, jaký přínos jim migrace přinese. Z dlouhodobého pohledu teorie lidského kapitálu bere v úvahu dlouhodobé výhody migrace, jako je zvýšení produktivity a vyšší příjmy.

Na závěr lze říci, že zatímco neoklasická ekonomie se zaměřuje na ekonomické faktory a okamžité výhody migrace, teorie lidského kapitálu klade důraz na dlouhodobé investice do dovedností a vzdělání. Oba přístupy přispívají k našemu lepšímu pochopení migrace jako celku.

Jednotlivé uvedené teorie poskytují různé teoretické pohledy na mezinárodní migraci. Liší se ve svých výzkumných cílech, zaměření a zájmech a také vysvětlujících tvrzení, které můžeme různě porovnávat. Avšak žádná z nich není schopna vzhledem ke složitosti migračních procesů plně objasnit ucelenost problému migrace ve všech jeho aspektech.

1.3 Příčiny a důsledky migrací obecně

1.3.1 Příčiny

Z rozboru existujících teorií vyplývá, že příčin migrací je mnoho. Jsou rozmanité a je možné je podrobněji rozčlenit do specifitějších podskupin.

Existují kategorie motivačních faktorů, které způsobí, že se lidé rozhodnou migrovat. Je hned několik důvodů, proč lidé dělají takto zásadní rozhodnutí, často opouští svůj domov a vydávají se za lepšími podmínkami k přežití či dlouhodobějšímu žití.

Příčiny migrace lze rozčlenit do podskupin na následující:

- ekonomické: lépe placená práce a zajištění vyššího životního standardu;
- sociální: např. přístup ke kvalitnější zdravotní péči a vzdělání, netolerance k určité sociální skupině;
- politické: zejména pronásledování ze strany vládnoucího režimu;
- environmentální: přírodní katastrofy, ztráta možnosti obživy vlivem změny klimatu;
- demografické: přelidněnost, stárnutí populace a související problémy (Porsche, 2019).

Ekonomické příčiny vnější migrace souvisejí s nerovnoměrným ekonomickým vývojem v jednotlivých státech, ze kterého plynou rozdíly v životní úrovni a s ní související kvalitě života a ve výši reálné mzdy. Další ekonomickou příčinou mohou být strukturální změny, které mohou v určitém státě vyvolávat poptávku po kvalifikovaných nebo nekvalifikovaných zaměstnancích (Kunešová et al., 2014).

Politické příčiny migrace zahrnují zejména války, nepokoje a pronásledování, které se v současném světě týkají asi dvaceti milionů lidí.

Jedná se o lidi, kteří nedobrovolně opustili svoji zemi. Mohou to být buď političtí migranti, kteří odešli kvůli represivnímu politickému režimu, nebo váleční migranti, kteří odešli kvůli válečné situaci (Porsche, 2019).

Také obtíže spojené se životním prostředím mohou způsobovat migraci. Přeměna země v poušť (dezertifikace) se již dnes týká 1,5 miliardy osob, především v Africe. Přibližně 4,5 miliardy obyvatel nemá dostatek kvalitní vody a někteří z nich vůbec dostatek vody a zhruba 1 miliarda osob žije s hrozbou nutnosti proto opustit svůj domov. Podle některých expertů by klimatické změny mohly do roku 2050 vyvolat migraci až 200 milionů lidí. Budou to environmentální migranti – oběti přírodních katastrof: tornád, zemětřesení, sopečných erupcí, tsunami, požárů, záplav, bouří, tání ledovců, sucha, odlesňování apod (de Wenden, 2020).

1.3.2 Důsledky

a) ve zdrojové zemi migrace

Migrace silně ovlivňuje státy, z nichž lidé odcházejí. Řada států se potýká s odchodem kvalifikovaných lidí, což označujeme jako "odliv mozků" (brain drain). Zdrojový stát tím ztrácí investice, vynaložené na vzdělávání těchto lidí, ztrácí hodnotu jejich práce a peníze, které by jinak odváděli do státního rozpočtu (Porsche, 2019). Státy však ztrácí i vlastní obyvatelstvo jako takové.

Nejlepším možným řešením problému odlivu mozků je takzvaná "cirkulace mozků" (brain circulation). V takovém případě se migranti, kteří získali praxi ve vyspělejší zemi, vrací zpět do země původu, aby zde uplatnili získané zkušenosti (Porsche, 2019).

V tomto modelu migranti, po získání zkušeností v technologicky či ekonomicky vyspělejších zemích, se vrací do své domoviny, kde mohou své nově nabyté dovednosti a znalosti efektivně využít.

Peníze, které posílají migranti zpět domů svým blízkým, se nazývají "remittance" (Kadlecová & Miholová, 2013). Tyto prostředky často slouží jako důležitý zdroj příjmů pro rodiny migrantů, umožňují zlepšení životní úrovně a přispívají k sociálnímu a ekonomickému rozvoji. Remittance mohou být využity na zajištění základních potřeb, jako jsou vzdělání, zdravotní péče, bydlení či výživa.

Pozitivním ekonomickým důsledkem je, že po odchodu většího počtu pracovníků do zahraničí se ve zdrojové zemi snižuje nabídka pracovních sil, což může vést k poklesu nezaměstnanosti (Kunešová et al., 2014) a snížení napětí na trhu práce.

Negativním důsledkem je v případě velkých či masových migrací, ale i obecně, ztráta vlastního obyvatelstva, zejména v produktivním věku, které by mohlo v zemi původu aktivně pomoci jejímu rozvoji, pokud by pro to mělo podmínky.

Díky rozvoji informačních technologií a mezistátní dopravy se mezinárodní migrace stává snazší a levnější. Proto mají migranti více možností pro udržování kontaktů s rodinou a původní zemí. Tento jev se nazývá "transnacionální migrace" (Kadlecová & Miholová, 2013).

b) v cílové zemi migrace

Příliv zahraničních pracovníků pomáhá zaplňovat neobsazená místa na trhu práce, zejména v oborech, které pro domácí pracovníky nejsou dost atraktivní: například práce ve stavebnictví, pohostinství a zdravotnictví (Kunešová a kol., 2014).

Také "příliv mozků" (brain gain) je velmi žádaný v cílových zemích, které tak získávají kvalifikované pracovníky, aniž by musely investovat do jejich vzdělávání (Porsche, 2019). Jedná se třeba o IT pracovníky, lékaře, obecně vysokoškolské profese.

Zahraníční pracovní migranti mohou v některých zemích přispívat do veřejných rozpočtů vyššími částkami, než kolik stát na ně vynaloží.

Důvodem je to, že většina těchto migrantů je v produktivním věku a jejich platby pomáhají řešit problémy s financováním sociálního zabezpečení v zemích se stárnoucí populací (Kunešová et al., 2014).

Naopak příchod velkého počtu cizinců může vyvářet jednak tlak na ekonomiku země a jednak různé sociální problémy. Obzvláště nebezpečný je vznik uzavřených nebo izolovaných komunit (ghett).

Ty tvoří většinou obyvatelstvo s pracovním zařazením na nižších pozicích z důvodu např. nižšího vzdělání, neznalosti či horší znalosti jazyka země, kam přicházejí, jiných sociálních a náboženských zvyklostí, ale i nižší ekonomické úrovně. Tato ghetta obvykle vznikají na okraji velkých měst a vyznačují se vysokou nezaměstnaností a nízkou úrovní vzdělanosti příchozího obyvatelstva, ale i jeho dalších generací. Tento většinou nelepšící se stav vyvolává nespokojenost a radikalizaci dále mezi druhou a třetí generací imigrantů (Kadlecová & Miholová, 2013).

Integrace migrantů je také důležitým faktorem při řešení důsledků migrace. Specifickým přístupem k integraci je tzv. diskriminační model neboli "differential exclusion", který je charakteristický pro některé státy střední Evropy, jako jsou Německo, Švýcarsko a Rakousko. Tento model umožňuje začlenění migrantů do určitých segmentů společnosti, zejména v oblasti pracovního trhu, avšak omezuje jejich přístup plnohodnotnému občanství a účasti na veřejném životě. Imigranti v těchto zemích se často setkávají s pracovními pozicemi nižšího postavení a jsou vystaveni různým formám diskriminace. I když teoreticky mají možnost získat občanství, v praxi mohou být konfrontováni s významnými překážkami a zdrženými, které tuto možnost výrazně omezují. Vystává tak otázka nejen dostupnosti občanství, ale i reálných šancí na jeho získání. Dalším přístupem je asimilační model. Ten reprezentuje přístup k integraci, který se v praxi neprokázal jako zcela účinný. Jedná se o proces jednostranné adaptace přistěhovalce.

Jako další přístup lze uvést i multikulturní model, který poukazuje na to „všem dát stejná práva ve všech sférách“, cizinci zůstávají i po několika generacích neasimilovaní (Kymlicka, 2001). Žádný z modelů se zatím jednoznačně neosvědčil.

S integrací dále souvisí i pojmy:

- akulturace – přizpůsobení se kultuře země,
- akomodace – přizpůsobení se novému prostředí v dané zemi,
- asimilace – splynutí s obyvatelstvem země.

2 Metodika

2.1 Vymezení regionu střední Evropy pro potřeby práce

Střední Evropa, region s bohatou historií a kulturou, je často předmětem diskusí mezi geografy, historiky a jinými odborníky ohledně jeho přesného vymezení. Důležité je poznamenat, že vymezení střední Evropy není pevně dané a může se lišit.

Někteří autoři zdůrazňují vnitřní propojenost regionu založenou na společné historii a kultuře, což podporuje myšlenku střední Evropy jako svébytného regionu. Tento pohled je podpořen silným historickým vlivem německé kultury, ekonomiky a politiky, který formoval regionální identitu. Na druhé straně existují i názory považující střední Evropu za přechodovou zónu, které vnímají dělicí linii mezi západní a východní částí kontinentu. Tento pohled, který vychází z konceptu duality Evropy, nachází podporu v pracích autorů jako jsou Křen (2005), Davies (2007) a Nováček (2012).

O různých variantách vymezení lze diskutovat. Vymezení je možné pochopit variabilně. Určité rozdíly ve vymezení vycházejí podle toho, z jaké lokality, či státu je nahlíženo a pro jaké období tak činíme.

Například autoři Bláha, Bičík a Anděl (2019), uvádějí ve své knize "Makroregiony světa", že střední Evropu vymezují jako oblast mezi západní Evropou a východním Balkánem. Střední Evropa je tedy považována za region, který se nachází uprostřed Evropy. Do ní tito autoři zařazují státy, jako jsou Česko, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Rakousko, Lichtenštejnsko, Německo a Švýcarsko. Tito autoři Slovinsko do střední Evropy nezahrnují. Zařazují Slovinsko do tzv. západního Balkánu, který tvoří státy bývalé Jugoslávie, přičemž Slovinsko označují za stát z nich nejnějspelejší.

Na rozdíl od tohoto vymezení autoři Martínek a Nováček, (2023) uvádějí, že samostatné Slovinsko bývá počítáno též k alpským státům vzhledem k poloze na okraji a v jižní části Alp a že patří historicky, kulturně, hospodářskou vyspělostí i identifikací jeho obyvatel spíše ke střední Evropě. Střední Evropa je tedy obvykle charakterizována jako region nacházející se v centru evropského kontinentu, který nelze jednoznačně zařadit mezi regiony odvozené dle světových stran, jako jsou západní, východní, severní a jižní Evropa. Odlišnému vymezení se věnuje autor Gurňák (2003), který dělí sledovaný region střední Evropy na dvě části, konkrétně na středovýchodní a jihovýchodní Evropu, charakterizuje ji jako oblast rozkládající se mezi Německem a Ruskem.

Nedostatek ustáleného vymezení a definice střední Evropy vede k diskusi o tom, zda je tento region svébytným a samostatným geografickým útvarem, nebo pouze přechodovou zónou mezi Západem a Východem Evropy. K vymezení regionu na Západní a Východní část se přiklání autor Halecki (2002).

Vzhledem k různým názorům, konceptům a pojetím, docházíme k názoru, že střední Evropa nelze jasně a jednoznačně vymežit prostorově ani obsahově, a to i kvůli absenci přirozených geografických hranic. Tento region je spíše umělým konstruktem, který vznikl v důsledku politických událostí a mocenských zájmů. Pojem "střední Evropa" se začal běžně používat až v 19. století, především v souvislosti s vídeňským kongresem v letech 1814-1815. Původně byl tento pojem úzce spojen s územím Německa a zdůrazňoval středovou polohu této země v evropském mocenském systému. Po druhé světové válce, s rozdělením střední Evropy mezi vliv Spojených států amerických a Sovětského svazu, se význam tohoto termínu výrazně proměnil (Nováček & Martínek, 2023). Pro praktické účely je však potřebné nějaké konkrétní a zdůvodněné vymezení střední Evropy mít a využívat. Pro účely této práce bylo zvoleno vymezení podle autorů Nováčka a Martínka (2023), kteří ve své publikaci "Regionální geografie střední Evropy" zahrnují do střední Evropy celkem devět současných států: Německo, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Rakousko, Slovinsko, Českou republiku, Slovensko, Polsko a Maďarsko. Rozloha takto vymezené střední Evropy 1 mil km². S tímto vymezením se shodují i autoři Cimala a Pernica, (2023) a také Ištók a kol., (2015).

2.2 Použité metody

První část práce byla zpracována za pomoci dostupných odborných publikací týkajících se migrace spojených s tématem. Byly použity tištěné knižní zdroje i odborné články v elektronické podobě. Po prostudování výše uvedených zdrojů se práce zabývala statistickými daty.

Využitá analýza zkoumala též statistická data, konkrétně data pro imigraci, emigraci, data obecnějšího charakteru ve vztahu k obyvatelstvu, týkající se např. struktury migrantů, data obecná, vztahující se k základním geografickým charakteristikám zemí. V rámci této práce byly rovněž zkoumány migrační trasy, aby bylo možné identifikovat, odkud migranti přicházejí a kam směřují.

Ke sběru sekundárních dat bylo čerpáno nejčastěji z veřejné databáze Eurostat, United Nations a Frontex. V těchto databázích nebyla dostupná data pro všechny sledované státy, proto bylo čerpáno i z portálu Světové banky, kde byla například dostupná data pro státy Lichtenštejnsko a Švýcarsko, které nejsou součástí EU.

V práci se pracuje výhradně s daty o legální migraci. Velikost nelegální migrace mohla být pouze odhadována, protože data jsou částečně neznámá nebo nepřesná.

Migraci lze klasifikovat podle několika různých kritérií. Je známo, že existuje legální i nelegální migrace. Migrace může být také individuální nebo kolektivní. Dále je možné rozlišit migraci na dobrovolnou a vynucenou. Při dobrovolné migraci se jedinci rozhodnou přestěhovat z vlastní vůle. Naopak, vynucená migrace nastává, když jsou lidé nuceni opustit své domovy. Existují i další typy, například podle doby trvání se může jednat o dočasnou, nebo o trvalou migraci. V práci se setkáváme s těmito různými typy.

Pro analýzu migračních pohybů, vývoje a změn migrace v čase byly použity následující vybrané ukazatele:

Základní ukazatel migračního pohybu je celkový počet osob, tj. celkový počet osob přicházejících (imigrantů) a odcházejících (emigrantů) z definované jednotky.

Tento ukazatel je znám pod pojmy brutto migrace, hrubá migrace nebo celkový migrační objem.

- Hrubá emigrace, což je souhrnný počet všech emigrantů
- Hrubá imigrace, což je souhrnný počet všech imigrantů

Dalším ukazatelem je:

Hrubá míra imigrace (intenzita migrace)

- $hmi = \frac{I}{s} \times 1000$
I – počet imigrantů za sledované období

Hrubou míru emigrace

- $hmi = \frac{E}{s} \times 1000$
E – počet emigrantů za sledované období

Dále byl sledován migrační objem, též označovaný jako migrační obrat, představuje celkový počet osob zapojených do migračního procesu, což zahrnuje imigraci (I) i emigraci (E) (Roubíček, 1997).

- $om = I + E$

Konečným výsledkem migrace je tzv. migrační saldo neboli čistá migrace.

- $ms = \frac{I-E}{S} \times 1000$

Migrační saldo může nabývat:

Kladných hodnot ($I - E > 0$) tedy počet imigrantů v dané územní jednotce je vyšší než počet emigrantů; jedná se o čistou imigraci;

v případě čisté imigrace a je vyhodnocována v konkrétním časovém období, obvykle za jeden rok.

Záporných hodnot ($I - E < 0$) tedy počet imigrantů v dané územní jednotce je nižší než počet emigrantů; jedná se o čistou emigraci (Toušek et al., 2008).

V relativním vyjádření znamená rozdíl počtu přistěhovalých (imigrantů) a vystěhovalých (emigrantů) přepočtený na 1000 obyvatel středního stavu. V závislosti na výsledku může jít o migrační růst, nebo migrační úbytek (Korecki, Rožňák & Krystková, 2018).

Podíl migračního salda a migračního objemu se nazývá index migračního salda či migrační účinnost (někdy je tento ukazatel označován jako index atraktivity, nebo index efektivity). Dosahuje hodnot od -1 do 1 (Korecki, Rožňák & Krystková, 2018), který je vypočten dle následujícího vzorce (Toušek et al., 2008):

- $ims = \frac{MS}{I+E}$

Potřebné údaje jsou většinou vyjádřené v promilích (Toušek et al., 2008), tedy počet např. imigrantů na každých 1000 obyvatel sledované země. Tyto hodnoty umožňují mezinárodní srovnání. Nejdůležitější pro práci je intenzita migračního salda pro vyhodnocení dlouhodobých trendů a zjištění určitého vývoje sledovaných zemí.

Dále byly získány a vyhodnocovány údaje o struktuře migrantů dle pohlaví.

Lidé migrují z různých důvodů, pro migrace do Evropy jsou to ve velké míře důvody ekonomické. V práci je pomocí korelačního koeficientu sledován logicky předpokládaný vztah vzájemné lineární souvislosti mezi migrací (konkrétně hodnotami migračního salda) a ekonomickou úrovní cílové země (zastoupenou hodnotami HDP na osobu) ve vybraných letech. Je nutné ale uvést, že se nejedná nutně o příčinný vztah, protože mohou existovat a existují i jiné faktory, které tento vztah ovlivňují. Hodnota korelačního koeficientu byla vypočítána prostřednictvím analytického nástroje „korelační koeficient“ v programu Excel. Hodnota tohoto koeficientu se pohybuje mezi čísly -1 a $+1$. Pokud vychází 0, mezi veličinami není korelace a mezi jevy nebyl prokázán žádný vztah. Čím více se blíží hodnota korelačního koeficientu -1 , nebo $+1$, tím je vzájemný vztah mezi procesy těsnější a naopak, čím se vypočtená hodnota blíží nule, tím je vztah volnější až neexistující. Hodnotící škála není všeobecně stejná. Většinou však je považována hodnota nad 0,5 jako prokázaná korelace a postupně vyšší hodnoty za silnou až velmi silnou korelaci (např. 0,8). Naopak korelace v absolutní hodnotě nižší než 0,3 bývá hodnocena jako neprokázaná nebo minimální.

K vyhodnocení zjištěných skutečností a shrnutí do konečných závěrů práce byly použity komparativní a syntetické metody.

Pro vizualizaci dat byly kromě tabulek využity také grafické výstupy, které byly vytvořeny pomocí aplikace MS Excel. Na závěr práce byla provedena závěrečná syntéza získaných poznatků.

3 Stručná geografická charakteristika střední Evropy

Přírodní podmínky střední Evropy jsou charakterizovány velkou rozmanitostí, která zahrnuje různé typy geologického podkladu, různé formy reliéfu a odlišnosti v klimatických podmínkách. Region se vyznačuje výraznými rozdíly v nadmořských výškách, kdy nejnižší oblasti se nacházejí téměř na úrovni moře, zatímco nejvyšší vrcholy dosahují výrazně vyšších nadmořských výšek až kolem 3000 m n. m. Většina území se nachází v relativně nízkých nadmořských výškách (je zde řada nížin), což přispívá k rozmanitému charakteru této oblasti.

Klimatické rozdíly ve střední Evropě jsou výrazně ovlivněny její polohou a vzdáleností od oceánu. Tento region leží v mírném podnebném pásu, kde typicky převládají čtyři roční období a srážky jsou poměrně pravidelné po celý rok. V horských oblastech bývá srážek více než v nížinných. Lidská činnost, zejména od začátku průmyslové revoluce, má významný dopad na podobu krajiny, která se v posledních dvou stoletích výrazně mění.

Ve střední Evropě žije více než 160 milionů obyvatel. Jejich počet se ve sledovaném období postupně mírně zvyšoval, zejména díky migracím (viz tab. č. 1). Rozmístění obyvatelstva v daném regionu je podmíněna kombinací faktorů, včetně přírodních charakteristik a historického vývoje sídelní struktury, což vede k výraznému rozdílu v hustotě zalidnění.

Tab. 2: Počet obyvatel v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	10 496 088	10 505 445	10 516 125	10 512 419	10 538 275	10 553 843	10 578 820	10 610 055	10 649 800	10 693 939
Maďarsko	9 971 727	9 931 925	9 908 798	9 877 365	9 855 571	9 830 485	9 797 561	9 778 371	9 772 756	9 769 526
Polsko	38 063 255	38 063 792	38 062 535	38 017 856	38 005 614	37 967 209	37 972 964	37 976 687	37 972 812	37 958 138
Slovensko	5 398 384	5 404 322	5 410 836	5 415 949	5 421 349	5 426 252	5 435 343	5 443 120	5 450 421	5 457 873
Lichtenštejnsko	36 189	36 475	36 838	37 129	37 366	37 622	37 810	38 114	38 378	38 747
Slovinsko	2 052 843	2 055 493	2 058 821	2 061 085	2 062 874	2 064 188	2 065 895	2 066 880	2 080 908	2 095 861
Švýcarsko	7 912 398	7 954 662	8 039 060	8 139 631	8 273 666	8 327 126	8 419 550	8 484 130	8 544 527	8 606 033
Německo	80 274 983	80 327 900	80 523 746	80 767 463	81 197 537	82 175 684	82 521 653	82 792 351	83 019 213	83 166 711
Rakousko	8 391 643	8 408 121	8 451 860	8 507 786	8 584 926	8 700 471	8 772 865	8 822 267	8 858 775	8 901 064
Celkem	162 597 510	162 688 135	163 008 619	163 336 683	163 977 178	165 082 880	165 602 461	166 011 975	166 387 590	166 687 892

Zdroj: Eurostat (2024a), The World Bank (2024)

Německo má nejvyšší počet obyvatel mezi sledovanými zeměmi s počtem přesahujícím 80 milionů během celého sledovaného období. Polsko si udržuje populaci přes 37 milionů, zatímco Česko má více než 10 milionů obyvatel. Maďarsko dosáhlo nejvyššího počtu obyvatel, přibližně 9,9 milionu v roce 2011, zatímco Rakousko mělo 8,9 milionu obyvatel v roce 2020. Ve sledovaném období mělo Maďarsko vyšší počet obyvatel než Rakousko. Švýcarsko zaznamenalo nejvyšší počet obyvatel v roce 2020, přes 8,6 milionu, což je nárůst od počátečních pod 8 milionů. Slovensko dosáhlo v roce 2020 nejvyššího počtu obyvatel, přibližně 5,4 milionu. Zatímco Slovinsko v roce 2020 dosáhlo nejvyšších hodnot, kdy celkový počet obyvatel dosáhl přibližně 2,1 milionu. Lichtenštejnsko je mezi zeměmi zemí s nejmenším počtem obyvatel. Počet obyvatel je zde konstantně pod 40 tisíci během sledovaného období (viz tab. č. 1).

Nejvíce jsou obydlené nížinné a podhorské oblasti, což je typické pro regiony s urbanistickými centry a zónami s historií těžebního průmyslu. Naproti tomu horské lokality Alp, Karpat a další rozsáhlé lesní či jezerní oblasti severovýchodu Německa, severozápadu a severovýchodu Polska a maďarské stepi vykazují nízkou hustotu osídlení.

Tab. 3: Hustota osídlení (km²) v zemích střední Evropy

Stát/roky	2010	2015	2020
Česko	133,10	136,20	138,60
Maďarsko	107,30	106,80	106,70
Polsko	122,40	118,20	123,60
Slovensko	114,40	112,20	113,50
Lichtenštejnsko	225,20	232,50	241,50
Slovinsko	100,10	102,50	113,50
Švýcarsko	185,60	197,60	219,00
Německo	230,50	231,50	240,40
Rakousko	100,10	101,70	109,30

Zdroj: United Nations (2011a), (2015b), (2020c)

Na národní úrovni je hustota zalidnění Německa a Švýcarska téměř dvojnásobná. Střední Evropa se vyznačuje vysokým počtem ateistů, zejména v Česku, kde se k víře hlásí jen nízký počet obyvatel. Na národní úrovni je hustota zalidnění Německa a Švýcarska téměř dvojnásobná. Střední Evropa se vyznačuje vysokým počtem ateistů, zejména v Česku, kde se k víře hlásí jen nízký počet obyvatel.

V regionu střední Evropy je náboženská příslušnost relativně nízká s výjimkou Polska, kde je výrazně vyšší podíl katolíků.

V Německu dominuje protestantismus, římskokatolictví a islám, zatímco ve Švýcarsku je populace rozdělena mezi katolíky, protestanty, osoby bez vyznání a menšinu muslimů. S příchodem migrantů do těchto zemí se zvyšuje podíl muslimské populace, což odráží širší demografickou a kulturní změnu v regionu.

Region patří mezi ekonomicky významné a vyspělé oblasti světa. Ekonomická úroveň regionu je různorodá, s bohatými zeměmi jako je Německo, Švýcarsko a Lichtenštejnsko na jedné straně, ve srovnání s méně rozvinutými zeměmi jako je Slovensko a Maďarsko na druhé straně. Německo představuje zhruba 60 % HDP celého regionu a je čtvrtou největší ekonomikou světa. (Nováček & Martínek, 2023).

Tab. 4: HDP na osobu v zemích střední Evropy v US\$

Stát/roky	2010	2015	2020
Česko	19 691,30	17 623,10	22 992,10
Maďarsko	13 209,50	12 735,80	16 264,00
Polsko	12 505,20	12 556,70	15 444,00
Slovensko	16 687,50	16 273,60	19 430,80
Lichtenštejnsko	156 166,50	167 294,20	179 258,20
Slovinsko	23 569,90	20 804,50	26 005,10
Švýcarsko	74 760,80	81 939,30	82 708,50
Německo	42 020,00	41 088,80	47 513,70
Rakousko	46 598,70	43 995,00	51 230,30

Zdroj: United Nations (2011a), (2015b), (2020c)

Ekonomika států střední Evropy je často hodnocena prostřednictvím HDP na obyvatele, přičemž Česká republika a Slovinsko se svými hodnotami přibližují průměru EU27. Oproti tomu Polsko, Maďarsko a Slovensko dosahují nižší ekonomické úrovně HDP. Německo a Rakousko překračují průměr EU (viz tabulka č. 3).

Tato oblast je součástí hlavního evropského jádra a představuje předního producenta a exportéra průmyslového zboží, zejména v oblasti chemie a strojírenství včetně dopravních prostředků. Terciér a sekundér dominují na trhu práce a tvorbě HDP.

Zemědělství, ačkoli má malý podíl na zaměstnanosti, dokáže díky úrodnosti půd pokrýt většinu spotřeby potravin. Výhodou regionu je jeho tranzitní poloha a hustá dopravní síť (Nováček & Martínek, 2023).

Na regionální úrovni lze identifikovat více jádrových oblastí s hustou populací a vysokým stupněm ekonomické dynamiky a politického vlivu, především v metropolitních oblastech jako Berlín, Praha, Varšava a Vídeň. Naopak periferní oblasti

na východě Polska, Slovenska a Maďarska se potýkají s výzvami spojenými s nízkým ekonomickým indikátorem HDP na hlavu, vysokou nezaměstnaností a nedostatečnou infrastrukturou (Nováček & Martínek, 2023). Rozmístění obyvatelstva v daném regionu závisí na několika faktorech, včetně přírodního prostředí a historie osídlení oblasti, což vede k výraznému rozdílu v hustotě zalidnění.

4 Charakteristika migrací ve střední Evropě v období let 2010 – 2020

4.1 Konkrétní příčiny migrací v kontextu s mezinárodní situací

Migrace do střední Evropy je ovlivněna mnoha faktory, včetně ekonomických příležitostí a potřeby ochrany před konflikty či pronásledováním. V roce 2015 byl výrazný nárůst migrantů způsoben především občanskou válkou v Sýrii a dalšími nestabilitami v Iráku a Afghánistánu.

V roce 2015, kromě konfliktu v Sýrii, řada dalších zemí čelila vlastním válečným konfliktům a politické nestabilitě. Občanská válka v Jemenu, která začala v roce 2014, pokračovala s devastujícími důsledky a tisíci obětí. V Jižním Súdánu, kde konflikt propukl v roce 2013, situace zůstávala napjatá s pokračujícím násilím. Nepokoje a násilné střety setrvaly také na východě Ukrajiny a v Somálsku. Dále pokračovaly boje mezi různými skupinami v Libyi a ve Středoafričské republice, což přispělo k regionální nestabilitě a humanitárním krizím. Migranti z těchto oblastí také hledali útočiště v Evropě, včetně střední Evropy, snažili se uniknout před konflikty. Tyto nepokoje byly příčinou migrační krize nebo odchodu migrantů z původních zemí.

V roce 2020 nastal pokles počtu migrantů, což mohlo být ovlivněno omezením spojeným s pandemií COVID-19 a zvýšenými migračními kontrolami.

Chudoba a environmentální problémy jsou klíčovými faktory, které vedou k migraci z některých afrických regionů. Lidé často opouštějí své domovy, aby našli lepší ekonomické příležitosti, nebo aby unikli z nepříznivých životních podmínek způsobených změnou klimatu a degradací prostředí, jako je desertifikace. Tyto faktory společně s politickými a sociálními nestabilitami tvoří síť příčin, které nutí lidi hledat nový domov ať už ve střední Evropě, nebo v jiných částech světa.

4.1.1 Ekonomické příčiny

Ekonomická migrace je často poháněna rozdíly v pracovních standardech, míře nezaměstnanosti a obecné ekonomické situaci mezi zeměmi. Migranti jsou přitahováni vyššími platy, lepšími pracovními příležitostmi a vyšším životním standardem, stejně jako přístupem ke kvalitnímu vzdělání.

Naopak, zhoršující se ekonomické podmínky mohou vést k emigraci. Podle OSN v roce 2017 migrovalo do Evropy za prací 164 milionů lidí, což tvoří téměř třetinu všech mezinárodních migrantů, přičemž většina z nich směřovala do zemí s vysokými příjmy (Evropský parlament, 2020).

Migranti v rámci střední Evropy přispívají svojí prací do různých odvětví. Významně se podílejí na činnosti v odvětvích jako stavebnictví, gastronomie, průmyslový a domácí úklid, péče o seniory a sběr zeleniny a ovoce. Tyto profese bývají často fyzicky náročné, a špatně placené; musejí se vykonávat za každého počasí ve špinavém prostředí (de Wenden, 2020).

Také na českém pracovním trhu ekonomičtí migranti spíše jenom doplňují české občany, protože povětšinou zastávají málo atraktivní, ale potřebná pracovní místa, která jsou špatně placená (Drbohlav et al., 2010)

4.1.2 Politické příčiny

Na začátku roku 2011 vypukly nepokoje v Libyi a Sýrii, které přerostly v občanskou válku a výrazně zvýšenou vlnu uprchlíků. Bezprostředně po svržení Kaddáfího režimu uprchlo ze Sýrie přes 650 tisíc osob. Většinou prchali do Tuniska a Egypta, ale jejich proud směřoval také do Evropy. K nim se přidaly desetitisíce dalších běženců, kteří směřovali z Tuniska, Somálska, Súdánu a Eritreje (Keller, 2017). V nedávné době byl svět vystaven jedné z největších vln masové migrace od druhé světové války. Její nejdramatičtější projevy se odehrávaly ve Středomoří.

V letech 2014 až 2015 se na netěsnících člunech přepravilo přes Středozemní moře zhruba 1 200 000 osob, jejichž země byly zmítány etnicko-náboženskými konflikty. Občanské boje v Sýrii, válka v Afghánistánu a Iráku vyhnaly do Evropy do té doby nepředstavitelné množství lidí (Kecskeméthy, Rožňák & Hradecká, 2018).

4.1.3 Sociální příčiny

Ve sledovaném období ve střední Evropě lze identifikovat několik sociálních faktorů, které motivují lidi k emigraci do vyspělejších zemí. Patří mezi ně například přístup ke kvalitní zdravotní péči, vysokému standardu vzdělání, lepším pracovním příležitostem. Konkrétně tyto faktory chybí v regionech jako je africký Sahel a země Blízkého východu.

Kromě těchto tradičních důvodů se objevují i specifičtější motivy, jako je například odlišná sexuální orientace, která nemusí být v původní zemi tolerována.

Dalšími důvody pro emigraci mohou omezení náboženské a obecný nedostatek životních příležitostí.

Evropské země čelí problému stárnutí populace a nedostatku pracovních sil. Někteří migrující z jiných zemí většinou očekávají, že v Evropě naleznou dostatek pracovních příležitostí. S prodlužující se průměrnou délkou života a stárnutím populace v Evropě roste počet seniorů, což má vliv na pracovní trh. Mnohá odvětví, která byla tradičně obsazována mladšími pracovními silami, nyní čelí nedostatku zaměstnanců kvůli demografickým změnám. Tato situace se prohlubuje a zvyšuje poptávku po imigraci, neboť příliv mladších lidí, často zahraničních pracovníků, pomáhá vyrovnat nedostatek domácí pracovní síly a podporovat ekonomiku.

Podle odhadů bude mít Evropa v roce 2050 v produktivním věku 242 milionů lidí, tedy o 90 milionů méně než dnes. Vzhledem ke klesající míře porodnosti bude Evropa za třicet let potřebovat 30 milionů migrantů, aby vyvážila poměr mezi lidmi v produktivním a neproduktivním věku (de Wenden, 2020).

Zatímco v minulosti byl typickým imigrantem mladý muž s nízkou úrovní vzdělání, dnes to již neplatí. S narůstajícím počtem žen-imigrantek dochází k vyrovnání genderového poměru mezi osobami přicházejícími do Evropy. Růst počtu žen-imigrantek souvisí, kromě jiného, s nárůstem poptávky po zaměstnancích v oboru zdravotní péče (Palát, 2018).

4.1.4 Enviromentální příčiny

Nejdůležitější enviromentální příčinou přistěhovalectví z Afriky je primárně sucho a globální oteplování. Tyto faktory vedou k významnému snížení dostupnosti potravin a vodních zdrojů. Kromě sucha a globálního oteplování se většinou nejeví další environmentální příčiny v africké části jako dostatečně intenzivní, aby nutily obyvatelstvo odejít.

V důsledku sucha již nyní dochází k významnému zvyšování cen potravin. Jestliže za ně v současnosti zaplatíme v Evropě zhruba dvacet procent příjmu, v chudších zemích je to až osmdesát procent.

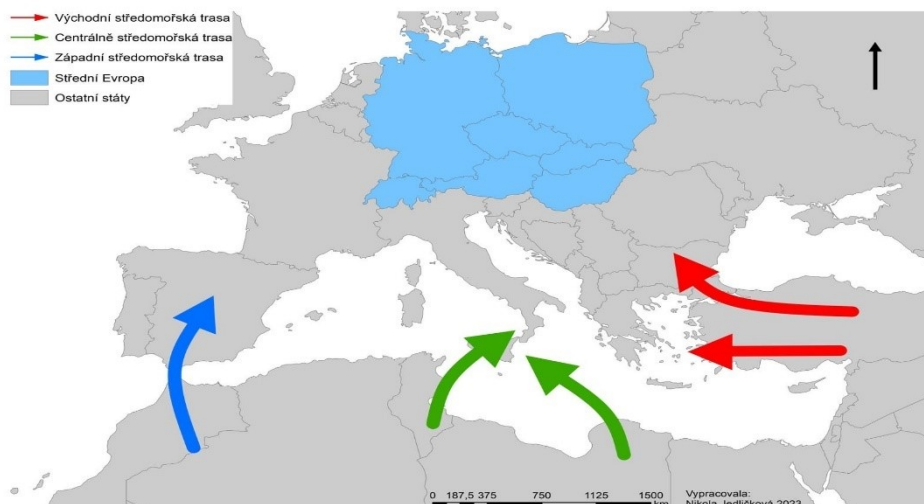
Lidé mají hlad a dávají se na pochod. Existují různé analýzy, kolik lidí chce odejít z různých zemí. Například z Maroka, kde se lidé mají ještě poměrně dobře, chce odejít do Evropy až osmdesát procent občanů (Kecskeméthy, Rožňák & Hradecká, 2018).

4.2 Migrační trasy

Migranti se do zemí střední Evropy dostávají pomocí různých tras. Mezi klíčové suchozemské trasy patří Balkánská trasa, která vede z Turecka přes balkánské státy směrem na západ. Co se týče mořských tras, rozlišujeme východní středomořskou trasu, centrální středomořskou trasu a západní středomořskou trasu, které vedou přes různé části Středozemního moře.

Na obrázku č. 1 jsou zobrazeny klíčové migrační trasy vedoucí do střední Evropy i přes ni. Tyto trasy, reprezentované šipkami různých barev, znamenají primární cesty, kterými migranti přicházejí do Evropy. Střední Evropa je zvýrazněna modrou barvou. Červené šipky označují východní středomořskou trasu, která je jednou z hlavních cest pro migraci do Evropy, zvláště využívanou migranty z Blízkého východu a Asie. Zelené šipky představují západní středomořskou trasu, která vede z Afriky přes Středozemní moře a je využívána migranty ze severní a subsaharské Afriky. Modrá šipka symbolizuje centrální středomořskou trasu, která spojuje Afriku s Evropou přes Středozemní moře a je často používána pro migraci z různých afrických zemí. Tyto migrační trasy jsou podrobně rozebrány v následující kapitole.

Obr. 1: Migrační trasy do zemí střední Evropy

Zdroj: Vlastní zpracování, dle clovekvtsni.cz, (2016)

4.2.1 Východní středomořská trasa

V roce 2015 byla nejvíce vytižena trasa přes východní Středomoří, kterou zvolilo téměř 873 179 osob. Tato trasa se postupem času různě měnila, protože se měnila pravidla na hranicích. Většina migrantů, která touto cestou přicházela, byla ze Sýrie, Afghánistánu, Iráku, Nigérie, Pákistánu, Somálska a z ostatních zemí. V období od roku 2011 do roku 2015 prudce narostl počet syrských migrantů přicházejících do Evropy přes východní Středomoří. Z počátečních 76 migrantů v roce 2011 se počet zvýšil a dosáhl počtu 489 011 osob v roce 2015. Co se týče afghánských migrantů z počátečních 310 osob v roce 2011 se jejich počet zvýšil na 212 286 osob v roce 2015. U přicházejících Iráčanů byl nejmenší počet zaznamenán v roce 2012, kdy dorazilo pouze 47 migrantů. Naopak, nejvyšší počet, který dramaticky vzrostl, byl v roce 2015, kdy do Evropy přišlo 90 130 osob. Evropská unie na uvedený růst migrantů sjednala dohodu o vrácení migrantů zpět do Turecka. Díky tomu došlo od roku 2016 k následnému poklesu počtu migrantů na této cestě Frontex (2015), (2016).

4.2.2 Centrální středomořská trasa

Další trasa je tzv. Centrálně středomořská trasa. Ta směřuje z Libye přes Středozemní moře do Itálie (Sicílie). Z Itálie směřují migranti většinou dále na sever do Evropy. Po překročení vnější hranice EU však jejich přesný pohyb v Schengenském prostoru nemůžeme již (tak jako u jiných vstupních tras do Evropy) dále přesně sledovat.

Centrálně středomořská trasa je nejméně bezpečnou migrační trasou do Evropy přes moře, protože zde každoročně zahyne velké množství migrantů. Označujeme ji za nejméně bezpečnou. Konkrétně v roce 2015 tuto trasu využilo kolem 153 900 osob. V roce 2015 zde bylo cca 56 % uprchlíků ze Sýrie, 26 % z Eritrei, 24 % uprchlíků z Afghánistánu, 10 % z Iráku, 3 % z Pákistánu, 1 % ze Somálska, a v menší míře byli ostatní migranti Frontex (2015), (2016).

4.2.3 Západní středomořská trasa

V této migrační trase dochází zejména k pohybu osob z Maroka a Alžírsko, které míří do Španělska. Ve sledovaných letech se také zvýšil počet migrantů z Kamerunu, Mali, Nigérie atd. Z počátku trasu využívalo malé množství migrantů. Situace se však během sledovaného období změnila a trasu začalo užívat více migrantů.

Kromě výše uvedených migračních tras jsou i další možnosti, které lidé využívají, zejména z východních zemí např. z Běloruska do Polska, nebo z Ukrajiny do Polska a Slovenska (IOM, 2007)

4.3 Migrace v rámci regionu střední Evropy

V práci sledovaná vnější migrace probíhá i uvnitř regionu střední Evropy mezi jejími jednotlivými státy. Obecně ji můžeme rozdělit na migraci mezi bývalými socialistickými státy, mezi vyspělejšími státy střední Evropy navzájem a mezi těmito dvěma skupinami zemí. Migrační trasy mezi státy střední Evropy jsou různorodé a mění se v závislosti na ekonomických a politických faktorech.

V České republice tvořili Poláci v roce 2020 šestou nejpočetnější skupinu cizinců, přičemž jejich počet byl o 128 osob nižší, než počet Němců. Nejpočetnější skupinu imigrantů v České republice tvořili Slováci, což odráží jak ekonomické, tak kulturní a historické vazby mezi oběma národy. Slováků v České republice pobývalo v roce 2020 konkrétně 124 544 (MVČR, 2020). Z hlediska dalších sousedních zemí, Česká republika považuje za atraktivní země pro migraci Německo, Rakousko a Švýcarsko.

Ve Slovensku, kromě již zmíněného proudu emigrantů ze Slovenska do České republiky, je zde zaznamenán i příchod Poláků na Slovensko. I když se celkový počet polských obyvatel na Slovensku výrazně nemění (Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2012), důvody jejich příchodu zahrnují hledání lepšího finančního ohodnocení, rodinné důvody, pracovní příležitosti a vyšší kvalitu vzdělávání.

V Maďarsku je současně pozorován rostoucí trend odchodu Maďarů za prací do zahraničí, zejména do sousedních zemí jako Slovensko, Německo a Rakousko (Papucsek, 2014).

Vzájemná migrace mezi Německem a Českou republikou je dalším příkladem. Např. v roce 2017 žilo v Německu více než 500 000 Čechů, přitahovaných převážně vyššími platy a lepšími pracovními příležitostmi, zejména v sektorech IT, inženýrství a zdravotnictví. Na druhou stranu, v roce 2020 tvořili Němci pátou nejpočetnější skupinu cizinců v České republice, a to v celkovém počtu přesahujícím 20 000 (MVČR, 2020).

Ve střední Evropě v letech 2010 až 2020 dochází i k migraci mezi Německem a Švýcarskem, migranti jsou motivováni ekonomickými důvody.

Ve sledovaném období byl zaznamenán významný nárůst německé populace ve Švýcarsku, který lze přičíst stabilní ekonomice, vysoké kvalitě života a geografické blízkosti těchto dvou zemí. Německo je sice známé svým rozvinutým sociálním systémem a silnou ekonomikou, ale zaznamenává odliv kvalifikovaných pracovníků, což může mít dlouhodobé důsledky pro jeho hospodářský růst, zatímco Švýcarsko naopak těží z přílivu těchto migrantů.

Obecně platí, že migrace z chudších oblastí do bohatších je globálně pozorovaným fenoménem, což odpovídá i trendům migrace v rámci střední Evropy, kde lidé hledají lepší ekonomické a životní podmínky.

Tyto zjištěné informace odhalují složitost a různorodost migrace ve střední Evropě a vypovídají o tom, jak určité změny přístupů státu, ekonomické příležitosti a kulturní faktory ovlivňují migrační rozhodování jednotlivců a rodin v tomto regionu.

4.4 Analýza a vyhodnocení statistických podkladů

4.4.1 Počty imigrantů v zemích střední Evropy

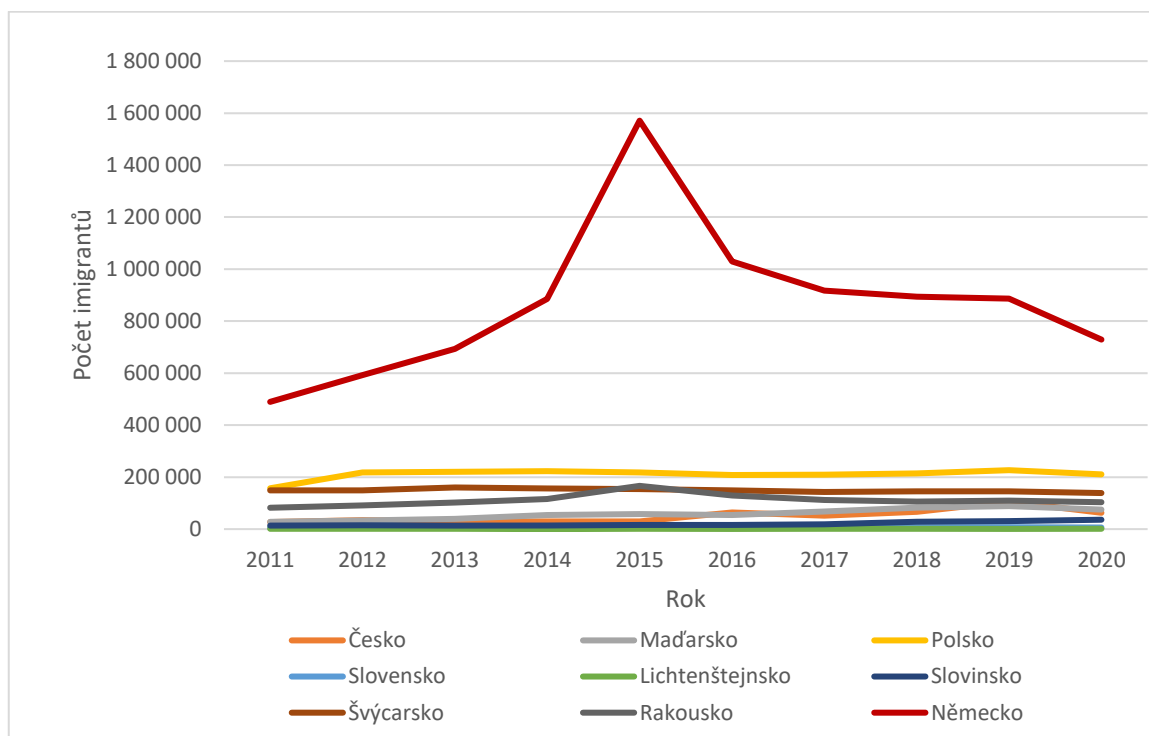
Počty hrubé imigrace v absolutních hodnotách udávají přesný počet imigrujících do konkrétní země. Důležité je tyto počty sledovat pro pochopení rozsahu imigrace a pro pochopení trendů v jednotlivých letech sledovaného období (viz tabulka č. 5). Tyto trendy jsou také graficky zobrazeny ve dvou grafech (viz graf č.1 a graf č. 2), ve druhém grafu jsou pro větší přehlednost zobrazeny všechny země kromě Německa, které má absolutní hodnoty počtu imigrujících jednoznačně vyšší.

Tab. 5: Hrubá imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	27 114	34 337	30 124	29 897	29 602	64 083	51 847	65 910	105 888	63 095
Maďarsko	28 018	33 702	38 968	54 581	58 344	53 618	68 070	82 937	88 581	75 470
Polsko	157 059	217 546	220 311	222 275	218 147	208 302	209 353	214 083	226 649	210 615
Slovensko	4 829	5 419	5 149	5 357	6 997	7 686	7 188	7 253	7 016	6 775
Lichtenštejnsko	650	671	696	615	657	607	645	649	727	713
Slovinsko	14 083	15 022	13 871	13 846	15 420	16 623	18 808	28 455	31 319	36 110
Švýcarsko	148 799	149 051	160 157	156 282	153 627	149 305	143 377	144 857	145 129	138 778
Německo	489 422	592 175	692 713	884 893	1 571 047	1 029 852	917 109	893 886	886 341	728 606
Rakousko	82 230	91 557	101 866	116 262	166 323	129 509	111 801	105 633	109 167	103 565

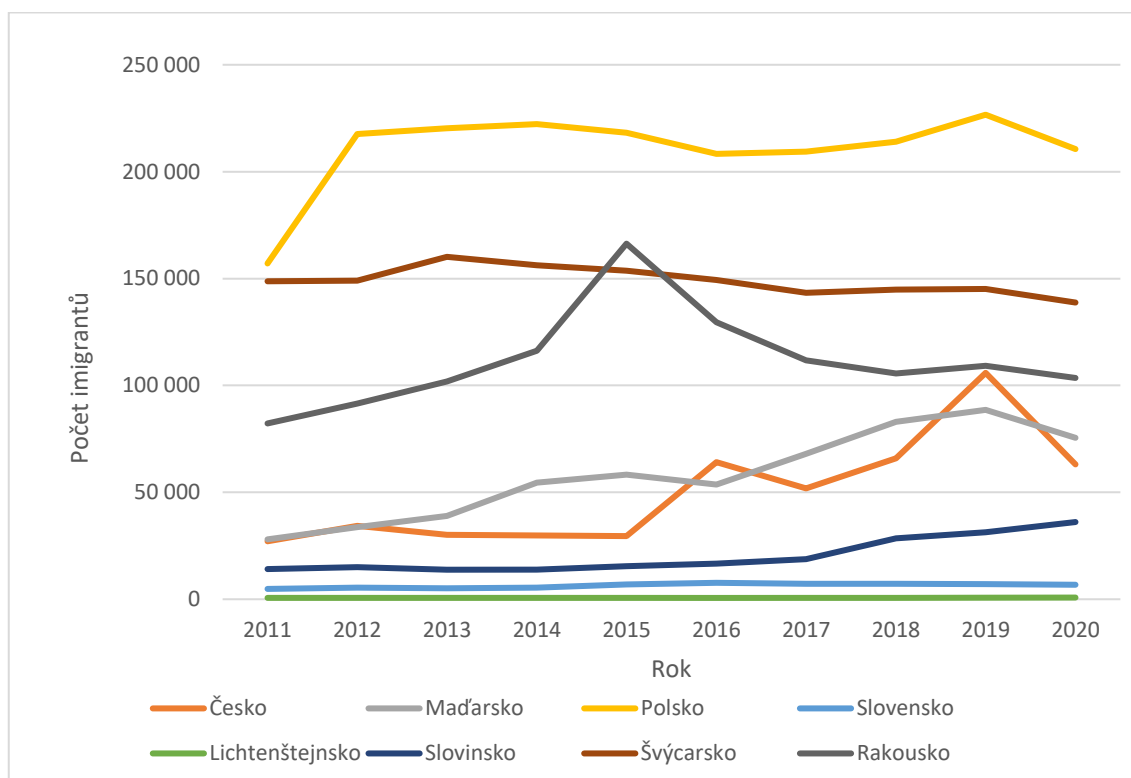
Zdroj: Eurostat (2024b)

Graf 1: Hrubá imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024b)

Graf 2: Hrubá imigrace v zemích střední Evropy bez Německa v letech 2011 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024b)

Během sledovaného období dosáhlo Německo v roce 2015 nejvyšších hodnot hrubé imigrace, počet příchozích imigrantů byl zvýšen na 1 571 047. Německo, jako hlavní cílová země, za kancléřky Angely Merkelové uplatňovalo velmi otevřený přístup k přijímání imigrantů, díky čemuž země nabízela štědrý systém podpory (iDNES, 2017). Nicméně, tento přístup se postupně měnil.

Například v roce 2020 se v Německu konaly veřejné protesty kvůli deportaci migrantů (iDNES.cz, 2020). Po vrcholu v roce 2015 následovalo snížení na 728 606 osob v roce 2020. Tento výkyv může odrážet změny ve vnímání migrace a migrační politiky, které byly vyvolány vnitřními i vnějšími faktory. Poklesu v posledních letech napomohla také pandemie COVID 19 a s tím související uzavření hranic.

Při zaměření se na absolutní hodnoty imigrace v České republice je zjevný stoupající trend ve druhé polovině sledovaného období, kdy konkrétně v roce 2011 bylo v České republice 27 114 imigrantů, v roce 2015 to bylo 29 602 a v roce 2019 jich bylo 105 888. To je téměř čtyřnásobek původní hodnoty z roku 2011 (viz, tabulka č. 5). Důvodem je zvyšující se ekonomická stabilita země ve sledovaném období a otevřenost vůči migraci.

V souvislosti s hrubou imigrací do Maďarska je zjevný relativně konstantní přírůstek imigrantů, kdy se jejich přírůstek zároveň pomalu konstantně snižuje. Mezi roky 2011 a 2014 se zvýšil o 26 563, mezi roky 2014 a 2017 o 13 489 a mezi roky 2017 a 2020 o 7 400. V roce 2015 Maďarsko postavilo plot na svých hranicích, aby zamezilo příchodu migrantů. Toto opatření bylo součástí přísnější migrační politiky, která měla za cíl regulovat a omezit migrační tok do země. Tyto kroky byly široce kritizovány jak v rámci Evropské unie, tak mezinárodně, protože byly považovány za porušení mezinárodních právních závazků v oblasti ochrany migrantů a lidských práv (Keller, 2017).

Vývoj imigrace do Polska vykazuje relativně stabilní hodnoty od roku 2012 až do konce sledovaného období, kdy k největšímu růstu došlo v předchozích letech, tedy lety 2011 a 2012, ve kterých se absolutní hodnota imigrantů zvýšila na 138,5 %. V období 2012 až 2020 pak došlo naopak k poklesu na 97 % (viz graf č. 2). Z toho je patrné, že se Polsko stalo pro imigranty spíše méně atraktivní v porovnání s ostatními státy.

I Švýcarsko vykazuje mezi roky 2011 a 2020 pokles na 93,3 %. V absolutních hodnotách jde o snížení přibližně o 10 000 imigrantů. Zde ale tento pokles neznamena, že by země nebyla atraktivní.

Jedním z důvodů poklesu je přijetí kroků nezbytných pro omezení imigrace, které si Švýcaři odhlasovali v roce 2014 (Bauerová, 2014). Ve Švýcarsku proběhla během sledovaného období dvě referenda, která vedla k restriktivnější migrační politice a odlišnému přístupu ve srovnání s ostatními zeměmi, jako je například Německo.

V jiných zemích, které byly součástí sledování, byl v tomto období zaznamenán nárůst hrubé imigrace, což lze připsat liberálnější migrační politice a vstřícnějšímu sociálním systému. Ekonomická prosperita a příznivé podmínky působily jako silný pull faktor pro migranty.

Na Slovensku do roku 2016 docházelo k postupnému nárůstu počtu imigrantů, kdy byl tento rostoucí trend od roku 2017 nahrazen trendem klesajícím. Absolutní hodnoty imigrantů však po celé sledované období nejsou vysoké. Důvodem je kromě jiného skeptický postoj obyvatel Slovenska v otázkách přijímání imigrantů, který je pro ně typický (Gallup, 2017).

V roce 2015 zaznamenalo Rakousko vrchol přílivu migrantů během evropské migrační krize. Následující rok, v reakci na vysoké počty, rakouská vláda zpřísnila svou migrační politiku, což vedlo k poklesu počtu nově příchozích migrantů (iDNES, 2017). Tato politika způsobila neshody mezi Rakouskem a Německem, kde kancléřka Merkelová zastávala méně restriktivní přístup.

Z dat tedy jednoznačně vyplývá, že roky, ve kterých došlo k největším změnám v hodnotách, jsou roky 2015 až 2016, kdy vrcholila migrační krize a jednotlivé státy na to reagovaly zejména legislativními změnami, jehož důsledkem bylo často snižování absolutních hodnot imigrantů.

Dalším faktem, který z dat vyplývá je nižší celkový počet imigrantů v roce 2020 ve všech sledovaných zemích kromě Slovinska. Obecným důvodem pro toto snížení počtu imigrantů je zejména pandemie COVID 19 a s ní související uzavření hranic (Březina, 2021).

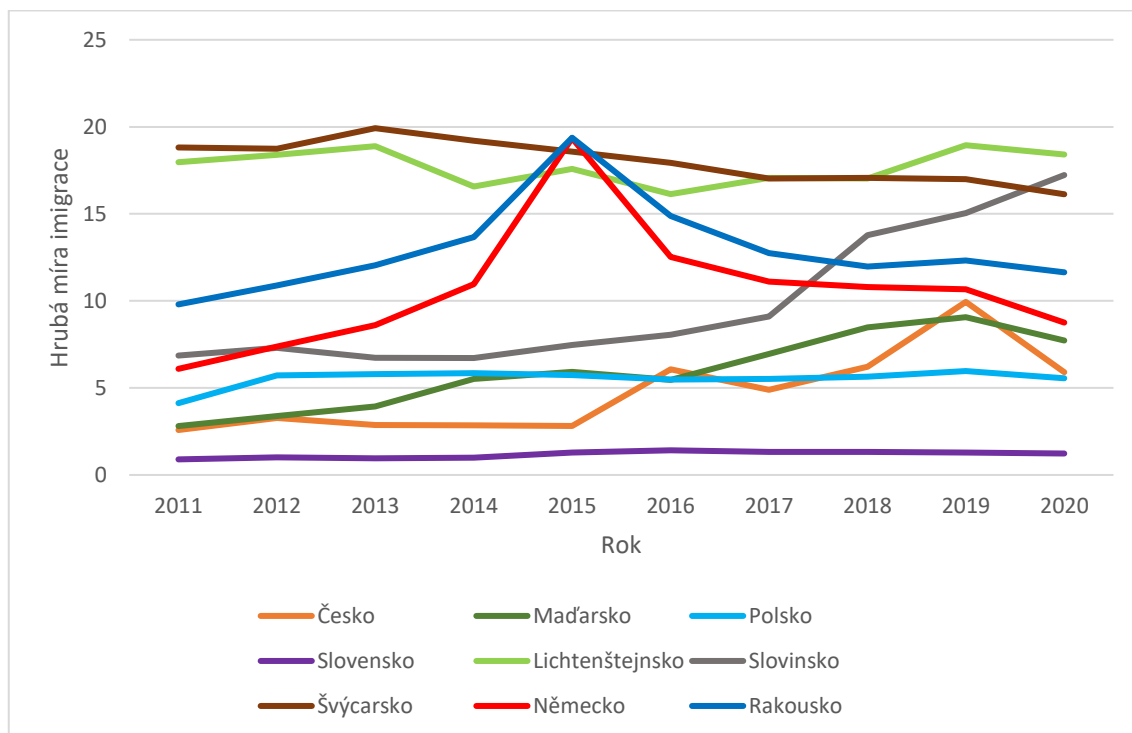
Tab. 6 : Hrubá míra imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	2,583	3,268	2,865	2,844	2,809	6,072	4,901	6,212	9,943	5,9
Maďarsko	2,81	3,393	3,933	5,526	5,92	5,454	6,948	8,482	9,064	7,725
Polsko	4,126	5,715	5,788	5,847	5,74	5,486	5,513	5,637	5,969	5,549
Slovensko	0,895	1,003	0,952	0,989	1,291	1,416	1,322	1,333	1,287	1,241
Lichtenštejnsko	17,961	18,396	18,894	16,564	17,583	16,134	17,059	17,028	18,943	18,401
Slovinsko	6,86	7,308	6,737	6,718	7,475	8,053	9,104	13,767	15,051	17,229
Švýcarsko	18,806	18,738	19,922	19,2	18,568	17,93	17,029	17,074	16,985	16,126
Německo	6,097	7,372	8,603	10,956	19,348	12,532	11,114	10,797	10,676	8,761
Rakousko	9,799	10,889	12,052	13,665	19,374	14,885	12,744	11,973	12,323	11,635

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024a, 2024b)

Na základě dat hrubé míry imigrace lze sledovat nejvyšší hodnoty ve sledovaném období nejčastěji ve Švýcarsku v roce 2013, následně v Rakousku v roce 2015, dále pak Lichtenštejnsku v roce 2019 (viz tabulka č. 6). Konkrétně jde vždy o hodnotu mezi 19 ‰ a 20 ‰, což naznačuje relativně vysoký počet imigrantů v těchto zemích.

Graf 3: Hrubá míra imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024a, 2024b)

Naopak nejnižší číslo se ve sledovaných letech ukazuje vždy na Slovensku, kdy jde vždy přibližně pouze o 1 ‰ (viz graf. č.3), což je rozdíl od zemí zmíněných v souvislosti s nejvyššími hodnotami opravdu velký.

Vyšší hodnoty hrubé míry imigrace souvisejí s pracovními příležitostmi, stabilním sociálním prostředím a vhodnou geografickou polohou. Naopak nízká čísla jsou způsobena nižším ekonomickým růstem a menší atraktivitou pro imigranty, kdy například Švýcarsko je oproti Slovensku imigraci otevřenější, avšak stále přísné (Raždík, 2020).

Při porovnání hrubé míry imigrace zemí V4, tedy Česka, Maďarska, Polska a Slovenska je zjevné, že nejvyšší % se v letech 2011 až 2014 vyskytuje v Polsku a následně přebírají štafetu Česká republika a Maďarsko, které si prvenství následně nepravidelně střídají až do roku 2020.

Hrubá míra imigrace Rakouska a Německa vykazuje často velmi podobný trend včetně hodnot, kdy však vyšší hrubou míru imigrace má vždy Rakousko. Důvody pro imigraci do Rakouska jsou nejčastěji rodinné, za prací a za studiem (Migraceonline.cz, 2013).

4.4.2 Počty emigrantů v zemích střední Evropy

Ukazatel hrubé emigrace v absolutních hodnotách dává přesný počet emigrujících z konkrétní země a důležitý je pro pochopení úrovně emigrace v souvislosti s děním, které tuto úroveň ovlivňuje.

Tab. 7: Hrubá emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	55 910	46 106	25 894	28 468	25 684	38 864	27 316	26 742	77 798	35 854
Maďarsko	15 100	22 880	34 691	42 213	43 225	39 889	39 829	48 178	49 795	67 364
Polsko	265 798	275 603	276 446	268 299	258 837	236 441	218 492	189 794	180 594	161 666
Slovensko	1 863	2 003	2 770	3 644	3 870	3 801	3 466	3 298	3 384	2 428
Lichtenštejnsko	467	439	497	476	468	522	426	484	446	432
Slovinsko	12 024	14 378	13 384	14 336	14 913	15 572	17 555	13 527	15 106	17 745
Švýcarsko	96 494	103 881	106 196	111 103	116 631	120 653	124 997	130 225	126 221	109 376
Německo	249 045	240 001	259 328	324 221	338 403	533 762	560 700	540 415	576 319	488 138
Rakousko	51 197	51 812	54 071	53 491	56 689	64 428	66 144	67 212	68 280	62 581

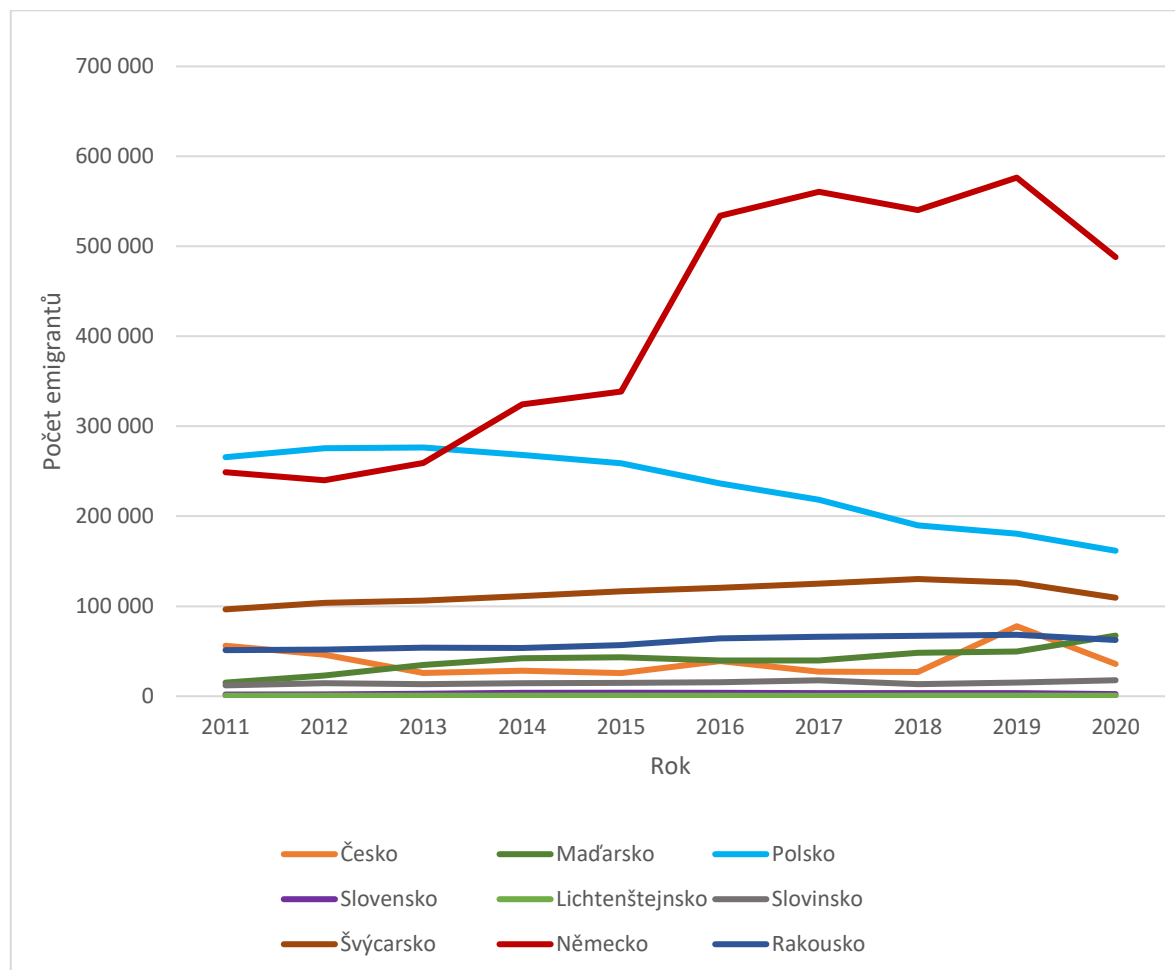
Zdroj: Eurostat (2024e)

Nejvíce emigrujících do roku 2013 vykazovalo Polsko každý rok přibližně 270 000. Od roku 2014 vykazovalo Německo přibližně od 320 000 emigrujících po 576 000 v roce 2019 (viz tabulka č. 7).

Ve vyspělých zemích dochází k nárůstu emigrace, protože si více lidí může dovolit náklady spojené s přestěhováním do zahraničí.

Naopak nejméně emigrujících mělo Lichtenštejnsko (v rámci nižších stovek) a následně Slovensko (v rámci nižších tisíců). Tento jev je způsoben počtem obyvatel, a ekonomickou situací v jednotlivých zemích.

Graf 4: Hrubá emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

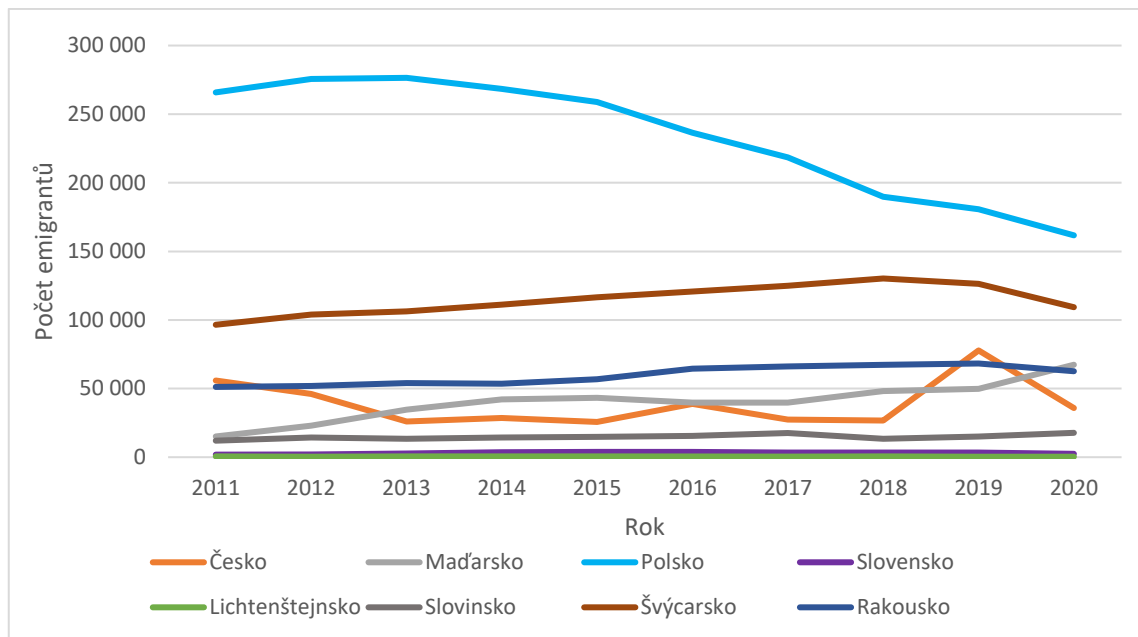
Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024e)

Dalším faktem, který z dat vychází, je stálý zvyšující se počet emigrujících z Maďarska, Rakouska a Německa (viz graf č. 4 a graf č. 5).

U ostatních sledovaných států jsou data relativně konzistentní s mírnými výkyvy, ale právě u těch jmenovaných docházelo k téměř stálému růstu.

Graf 5: Hrubá emigrace v zemích střední Evropy bez Německa v letech 2011 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024e)

Důvody k emigraci ze zmíněných zemí tak budou spíše dlouhodobějšího charakteru, například jde o ekonomické, sociální či politické důvody.

Například Bureš (2014) uvádí jako možné důvody tyto následující: politické důvody, společenské důvody, ekonomické důvody, vynucená vyhnání i emigraci z vlastní vůle. Push faktory jsou klíčové příčiny emigrace, které vyvíjejí tlak na jednotlivce, nebo skupiny, aby opustili své domovy v zemi původu. Působením těchto faktorů jsou lidé motivováni hledat lepší životní podmínky a bezpečnost v jiných zemích.

Proces, kdy emigranti z méně rozvinutých zemí pokračují v migraci i po dosažení určité rovnováhy populace, je známý jako řetězová migrace.

Tento termín odkazuje na situace, kdy osoby, které se původně přestěhovaly za lepšími pracovními příležitostmi, následně pozvou do nové země své rodinné příslušníky, přátele nebo známé. Tento jev je zkoumán v rámci teorie migračních sítí (Člověk v tísní, 2021).

Tab. 8: Hrubá míra emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	5,327	4,389	2,462	2,708	2,437	3,682	2,582	2,52	7,305	3,353
Maďarsko	1,514	2,304	3,501	4,274	4,386	4,058	4,065	4,927	5,095	6,895
Polsko	6,983	7,241	7,263	7,057	6,81	6,228	5,754	4,998	4,756	4,259
Slovensko	0,345	0,371	0,512	0,673	0,714	0,7	0,638	0,606	0,621	0,445
Lichtenštejnsko	12,904	12,036	13,492	12,82	12,525	13,875	11,267	12,699	11,621	11,149
Slovinsko	5,857	6,995	6,501	6,956	7,229	7,544	8,498	6,545	7,259	8,467
Švýcarsko	12,195	13,059	13,21	13,65	14,097	14,489	14,846	15,349	14,772	12,709
Německo	3,102	2,988	3,221	4,014	4,168	6,495	6,795	6,527	6,942	5,869
Rakousko	6,101	6,162	6,398	6,287	6,603	7,405	7,54	7,618	7,708	7,031

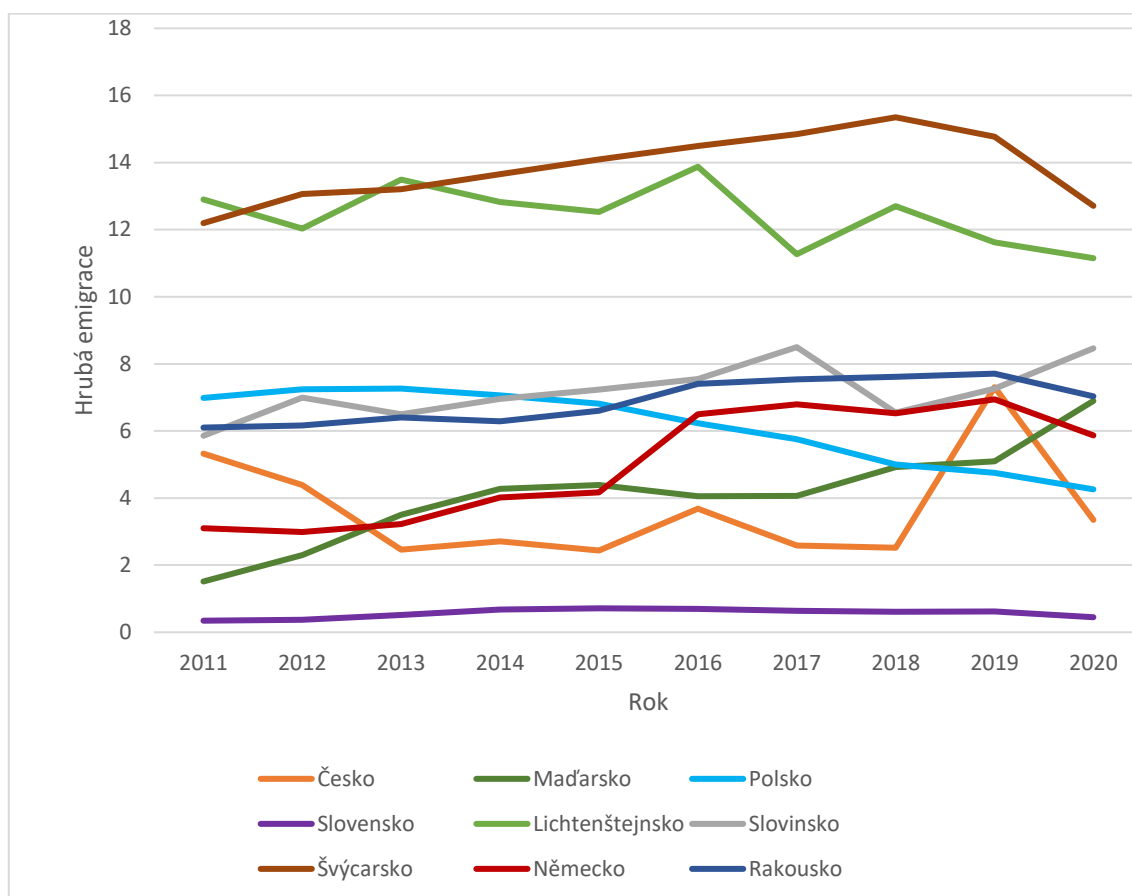
Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024a, 2024e)

Česká republika je na základě dat ze sledovaného období opět zemí, kde dochází k největším změnám v hrubé míře emigrace v ‰ (viz tabulka č. 8). K největší míře emigrace v České republice došlo v roce 2019, kdy se tato hodnota zvýšila o 5 ‰ na téměř trojnásobek. Naopak k nejrychlejšímu poklesu došlo hned v následujícím roce, a to konkrétně o 4 ‰. Důvodem tohoto úbytku je pravděpodobně již zmiňovaná pandemie COVID 19.

Z grafického znázornění hrubé míry emigrace porovnávajících rok 2011 s rokem 2020 u sledovaných zemí lze vyčíst, že došlo ke snížení hrubé míry emigrace nejen u České republiky, ale i u Polska a Lichtenštejnska. Naopak ke zvýšení hrubé míry emigrace došlo v Maďarsku, na Slovensku, ve Slovinsku, Švýcarsku, Německu i Rakousku (viz graf č.6) a z dat (viz tabulka č.8)

K jednoznačně největšímu rozdílu při srovnání dat z roku 2011 a 2020 došlo v Maďarsku, kde se počet emigrantů zvýšil během sledovaného desetiletí o více než 5 ‰ (viz tabulka č. 8). Maďaři se nejčastěji stěhovali za prací a s tím souvisejícími lepšími podmínkami (Hájek, 2018).

Graf 6: Hrubá míra emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat (2024, 2024e)

4.4.1 Migrační saldo v zemích střední Evropy

Tento ukazatel zobrazuje v ‰ rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých na každých tisíc obyvatel sledované země a je důležitý je pro sledování bilance obyvatelstva na sledovaném území.

Ve všech sledovaných letech je migrační saldo kladné v Maďarsku, Slovensku, Lichtenštejnsku, Švýcarsku, Německu a Rakousku (viz graf č. 7). Z toho vyplývá, že do těchto zemí v každém dalším roce více migrantů přišlo, než z nich odešlo.

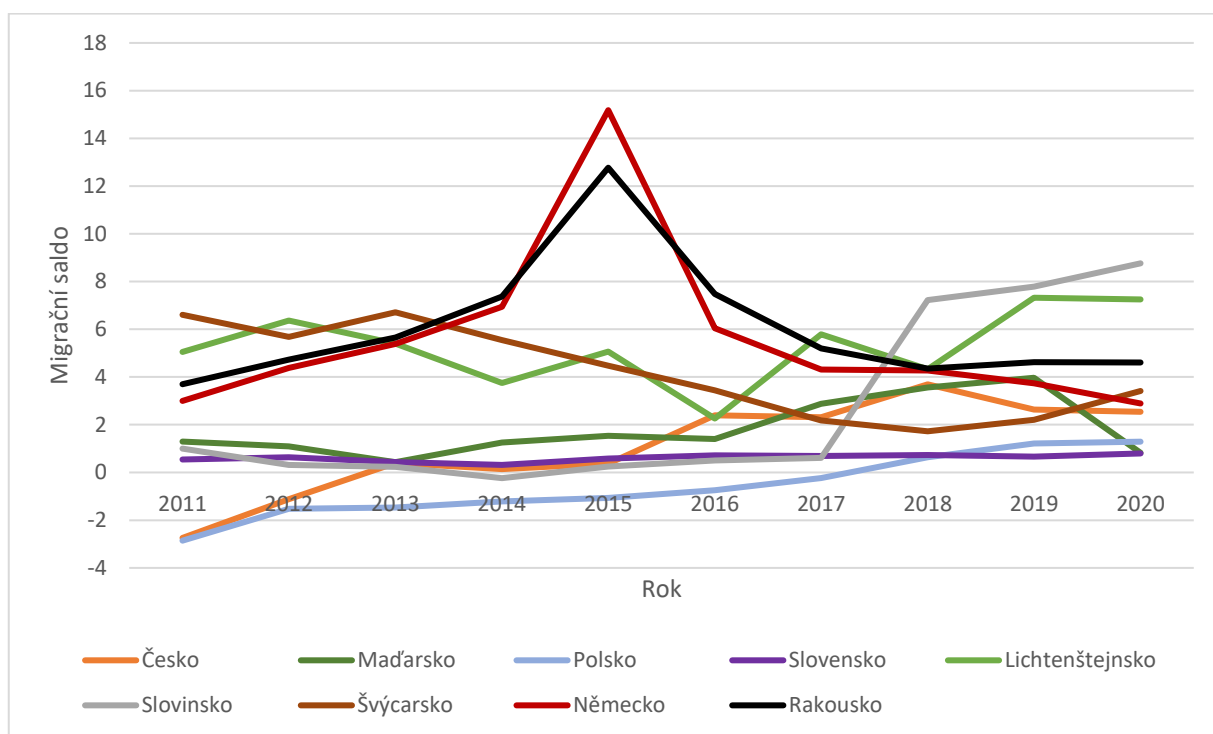
Situace je jiná v České republice, kde je migrační saldo záporné v letech 2011 a 2012. V Polsku je pak záporné dokonce v celém období od roku 2011 do roku 2017, kdy se až v roce 2018 stává migrační saldo opět kladným (viz tabulka č. 9).

Tab. 9: Migrační saldo v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	-2,743	-1,12	0,402	0,136	0,372	2,39	2,319	3,692	2,638	2,547
Maďarsko	1,295	1,09	0,432	1,252	1,534	1,397	2,882	3,555	3,969	0,83
Polsko	-2,857	-1,525	-1,475	-1,211	-1,071	-0,741	-0,241	0,64	1,213	1,29
Slovensko	0,549	0,632	0,44	0,316	0,577	0,716	0,685	0,727	0,666	0,796
Lichtenštejsko	5,057	6,361	5,402	3,744	5,058	2,259	5,792	4,329	7,322	7,252
Slovinsko	1,003	0,313	0,237	-0,238	0,246	0,509	0,607	7,222	7,791	8,763
Švýcarsko	6,611	5,678	6,712	5,55	4,472	3,441	2,183	1,725	2,213	3,416
Německo	2,994	4,384	5,382	6,942	15,181	6,037	4,319	4,269	3,734	2,891
Rakousko	3,698	4,727	5,655	7,378	12,771	7,48	5,204	4,355	4,615	4,604

Zdroj: Vlastní zpracování Eurostat (2024b, 2024e)

Graf 7: Migrační saldo v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)

Zdroj: Vlastní zpracování Eurostat (2024b, 2024e)

Co se týče Slovinska, zde dochází k vystřídání záporného salda roce 2014.

Záporné hodnoty migračního salda mají různé důvody, jako je například změna ekonomických podmínek imigrantů, změny v migrační politice jednotlivých států, ale i společenstvích (EU), demografické změny, nebo změny způsobené globálními událostmi, jako byla například pandemie COVID 19. Od roku 2018 se však záporné hodnoty migračního salda nevyskytují ani u jedné z analyzovaných zemí. Do tohoto roku naopak vždy alespoň k jedné záporné hodnotě došlo.

K nejvyšší zaznamenané míře migračního salda došlo v roce 2015 v Německu a Rakousku. Konkrétně jde v Německu o hodnotu 15,181 % a v Rakousku o hodnotu 12,771 %. Z toho je patrné, že právě tyto dvě země byly v roce 2015 pro imigranty nejatraktivnější. Trend zvyšujícího se migračního salda může být pro zemi přínosem nejen v oblasti ekonomiky, kultury a rozvoje pracovní síly.

4.4.1.1 Korelační vztah mezi migračním saldem a HDP na osobu v zemích střední Evropy

Migrační saldo nám ukazuje výsledek migračních pohybů např. za rok v konkrétní zemi, tedy rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých. Kladný výsledek závisí jistě na podmínkách, které migranti v dané zemi nacházejí.

Předpokládáme, že jedním z hlavních důvodů, příčin, proč migranti do zemí střední Evropy přicházejí, je jejich ekonomická úroveň. Ta se nejčastěji dokladuje ukazatelem HDP, zde konkrétně v HDP na osobu.

Zda existuje nějaká souvislost mezi těmito jevy (migrační saldo a ekonomická úroveň), které jsou charakterizovány popsányými ukazateli, umožňuje zjistit statistický ukazatel korelační koeficient. Logická souvislost mezi nimi jistě existuje. Korelační koeficient jako výsledek korelační analýzy zjišťujeme pomocí analytického nástroje „Korelace“ v programu EXCEL.

Výchozí data:

Tab. 10: HDP na osobu v US\$ a migrační saldo v % v zemích střední Evropy ve vybraných letech

Stát/roky	HDP/os. 2015	HDP/os. 2020	Migrační saldo 2015	Migrační saldo 2020
Česko	17 623,10	22 992,10	0,372	2,547
Maďarsko	12 735,80	16 264,00	1,534	0,83
Polsko	12 556,70	15 444,00	-1,071	1,29
Slovensko	16 273,60	19 430,80	0,577	0,796
Lichtenštejnsko	167 294,20	179 258,20	5,058	7,252
Slovinsko	20 804,50	26 005,10	0,246	8,763
Švýcarsko	81 939,30	82 708,50	4,472	3,416
Německo	41 088,80	47 513,70	15,181	2,891
Rakousko	43 995,00	51 230,30	12,771	4,604

Zdroj: United Nations (2011a, 2015b, 2020c), Eurostat (2024b, 2024e) vlastní zpracování dle Eurostat

Pro rok 2015 je hodnota korelačního koeficientu 0,263, protože se tato hodnota v intervalu od -1 do 1 blíží spíše nule, nemůžeme tvrdit, že by mezi oběma jevy existovala v podstatě nějaká vzájemná souvislost. Je to rok nejvyšší migrační krize ve sledovaném období a do migračních procesů kromě snahy migrovat do hospodářsky nejvyspělejších zemí vstupovalo mnoho dalších parametrů. S různými parametry preferencí k migraci musíme počítat vždy, ale v tomto případě byl významným faktorem fakt úplného otevření hranic v Německu, který se stal asi nejdůležitějším (možnost přímo migrovat do obecně preferované cílové země), a tím ostatní ztratily na váze.

Pro rok 2020 je hodnota korelačního koeficientu 0, 531. Tato hodnota je zhruba o polovinu vyšší než předchozí. Vzhledem ke škále možných výsledků znamená, že jistá korelace, tedy vzájemný vztah mezi úrovní hospodářství (měřenou HDP na osobu) a migračním saldem v % ve sledovaných zemích byla prokázána, vztah existuje.

Korelační koeficient je ale poměrně nízký, a tedy vztah vzájemné souvislosti není příliš těsný. I tady se projevuje fakt, že v migračních procesech se projevuje mnoho dalších faktorů a hospodářská úroveň cílové země byla jen jedním z nich. Málo průkazný výsledek mohl ovlivnit i fakt nižšího počtu sledovaných případů.

4.4.2 Migrační objem v zemích střední Evropy

Migrační objem, též označovaný jako migrační obrat, zachycuje počet migrantů v určité oblasti a důležitý je pro pochopení trendů v konkrétních oblastech ve sledovaném období, kdy zachycuje jak imigraci, tak emigraci.

Tab. 11: Migrační objem v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

Stát/roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	83 024	80 443	56 018	58 365	55 286	102 947	79 163	92 652	183 686	98 949
Maďarsko	43 118	56 582	73 659	96 794	101 569	93 507	107 899	131 115	138 376	142 834
Polsko	422 857	493 149	496 757	490 574	476 984	444 743	427 845	403 877	407 243	372 281
Slovensko	6 692	7 422	7 919	9 001	10 867	11 487	10 654	10 551	10 400	9 203
Lichtenštejnsko	1 117	1 110	1 193	1 091	1 125	1 129	1 071	1 133	1 173	1 145
Slovinsko	26 107	29 400	27 255	28 182	30 333	32 195	36 363	41 982	46 425	53 855
Švýcarsko	245 293	252 932	266 353	267 385	270 258	269 958	268 374	275 082	271 350	248 154
Německo	738 467	832 176	952 041	1 209 114	1 909 450	1 563 614	1 477 809	1 434 301	1 462 660	1 216 744
Rakousko	133 427	143 369	155 937	169 753	223 012	193 937	177 945	172 845	177 447	166 146

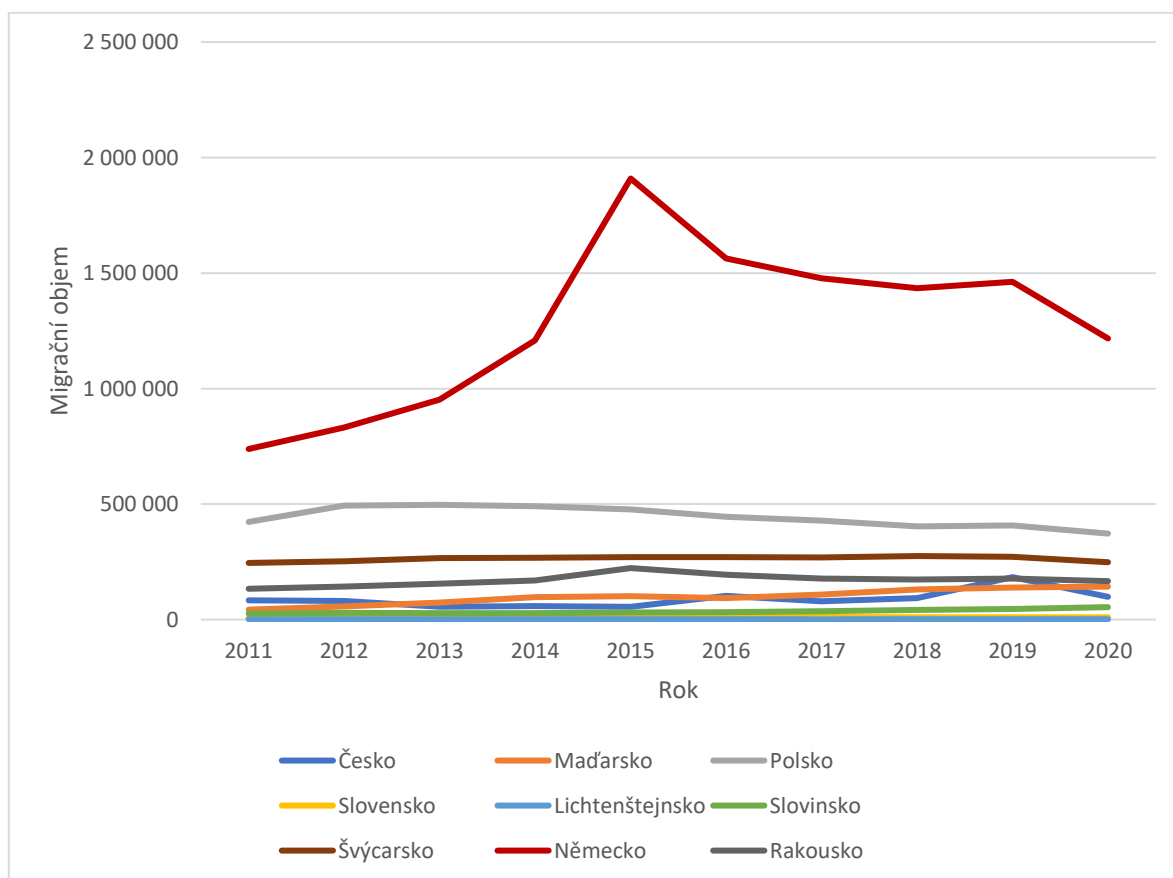
Zdroj: Vlastní zpracování Eurostat (2024b, 2024e)

Co se migračního objemu v rámci zemí střední Evropy týče, migrační trendy v jednotlivých zemích vykazují určité rozdíly a výkyvy (viz tabulka č. 11 a graf č. 8), důvody mohou být jak sociální, tak i politické či legislativní.

Nejvyšších hodnot migračního objemu ve střední Evropě dosahuje Německo, kde se migračního pohybu, tedy stěhování, účastnilo v roce 2015 více než 1,9 milionu lidí. Důsledkem tohoto migračního procesu docházelo k problémům při registraci imigrantů registračními orgány (Statistisches Bundesamt, 2015).

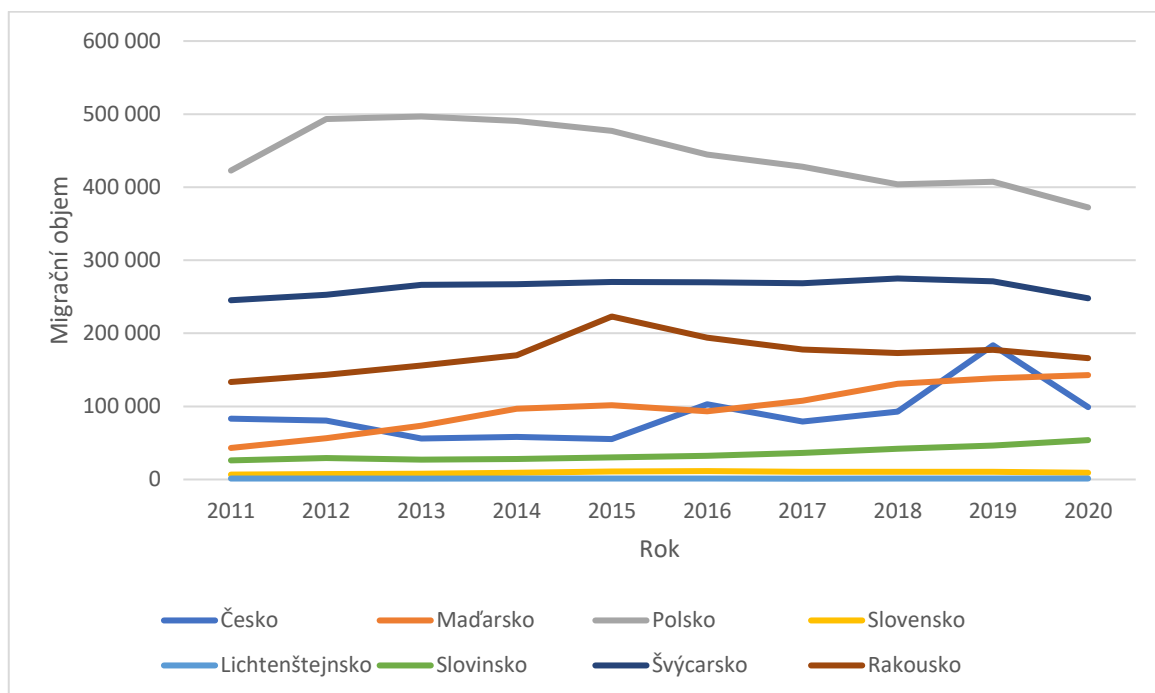
Domnívám se, že šlo o významnou zátěž pro sociální a infrastrukturní systémy země, že byla vyžadována ucelená reakce na integraci, zvýšené náklady na migranty a velký tlak na ubytovací kapacity. Pro Německo je typický růst s vrcholem v letech 2014 až 2016 a následující pokles. Oproti tomu, migrační objem v ostatních středoevropských zemích byl podstatně menší (viz graf č. 8). Nejvíce příchozích do Německa je evidováno v tomto období ze Sýrie a následně z Afghánistánu. Ke snížení pak došlo v roce 2016 vlivem snižujícího se počtu žadatelů o azyl (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2016).

Graf 8: Migrační objem v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování, Eurostat (2024b, 2024e)

Graf 9: Migrační objem v zemích střední Evropy bez Německa v letech 2011 – 2020

Zdroj: Vlastní zpracování Eurostat (2024b, 2024e)

V ostatních zemích jsou hodnoty mnohem nižší, konkrétně v řádech nižších stovek tisíc. Pro Českou republiku je typický výrazný kolísající trend s výraznými rozdíly, kdy k největšímu nárůstu migrace došlo v roce 2019, ve kterém se počet migrantů téměř zdvojnásobil (viz graf č. 9). Tento nárůst byl následován poklesem z důvodu pandemie COVID 19.

Maďarsko zažilo stabilní migračního objemu, a to u všech zemí během sledovaného období, přičemž největší nárůst byl zaznamenán mezi lety 2017 až 2020.

Slovinsko je jednou ze zemí, kde došlo též k postupnému nárůstu migračních toků s největším tempem růstu v letech 2017 až 2020. Polsko zaznamenalo poměrně stabilní migrační toky, s určitou tendencí k poklesu v posledních letech sledovaného období.

Slovensko se v porovnání s ostatními zeměmi vyznačuje nízkým objemem migrace s mírnou růstovou tendencí. Nejnestabilnější co do objemu migrantů je jednoznačně Lichtenštejnsko a následně Švýcarsko (viz tabulka č. 11), kde je migrace velmi nízká, avšak důvodem je i velmi nízký počet obyvatel a malá rozloha.

4.4.3 Imigrace podle struktury podle pohlaví v zemích střední Evropy

Kromě obecných směrů imigrace je důležité analyzovat i strukturu imigrantů na základě genderu, což slouží k analýze trendu imigrace v této oblasti.

Tab. 12: Struktura imigrace mužů v zemích střední Evropy v letech 2010 – 2020

Stát/roky	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	25 768	14 760	18 155	16 361	16 442	16 324	35 909	29 988	39 307	66 258	37 902
Maďarsko	14 290	15 404	18 630	21 899	30 835	33 151	30 121	38 903	48 922	52 922	43 089
Polsko	101 648	95 739	128 318	128 486	125 641	125 535	121 428	117 960	123 699	131 930	129 222
Slovensko	3 247	3 013	3 218	2 967	3 109	4 102	4 422	3 911	3 946	3 848	3 632
Lichtenštejnsko	306	322	357	351	312	301	311	325	330	357	384
Slovinsko	9 841	8 317	9 102	8 465	8 242	9 215	10 417	12 264	20 086	22 445	23 137
Švýcarsko	85 265	78 044	78 465	83 316	81 109	79 913	77 949	75 043	75 866	76 372	73 344
Německo	222 884	276 699	337 616	398 964	518 252	987 660	591 670	518 530	507 935	506 123	418 581
Rakousko	37 115	44 223	49 033	54 434	63 768	96 978	70 318	58 938	56 177	58 554	56 409

Zdroj: Eurostat (2024c)

Z tabulek č. 12 a č. 13 je zřejmé, že do všech zemí střední Evropy přicházelo ve sledovaném období více mužů, než žen.

Jedinou výjimkou je Lichtenštejnsko, kde je evidováno více imigrantek než imigrantů, a to konkrétně v letech 2011, 2015 a 2019. Vzhledem k počtu imigrantů v Lichtenštejnsku je však rozdíl pouze v jednotkách až desítkách osob.

Tab. 13: Struktura imigrace žen v zemích střední Evropy v letech 2010 – 2020

Stát/roky	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	22 549	12 354	16 182	13 763	13 455	13 278	28 174	21 859	26 603	39 630	25 193
Maďarsko	11 229	12 614	15 072	17 069	23 746	25 193	23 497	29 167	34 015	35 659	32 381
Polsko	53 483	61 320	89 228	91 825	96 634	92 612	86 874	91 393	90 384	94 719	81 393
Slovensko	2 025	1 816	2 201	2 182	2 248	2 895	3 264	3 277	3 307	3 168	3 143
Lichtenštejnsko	285	328	314	345	303	356	296	320	319	370	329
Slovinsko	5 575	5 766	5 920	5 406	5 604	6 205	6 206	6 544	8 369	8 874	12 973
Švýcarsko	76 513	70 755	70 586	76 841	75 173	73 714	71 356	68 334	68 991	68 757	65 434
Německo	181 171	212 723	254 559	293 749	366 641	583 387	438 182	398 579	385 951	380 218	310 025
Rakousko	33 863	38 007	42 524	47 432	52 494	69 345	59 191	52 863	49 456	50 613	47 156

Zdroj: Eurostat (2024d)

Důvody pro větší počet imigrantů mužů jsou různé, například síla mužů přežít cestu, nebezpečí, které s sebou cesta přináší, nebezpečí sexuálního násilí na ženách během cesty a důvodem je i uprchnutí před nasazením v boji, který některé muže čeká (Amnesty International, 2024).

Muži jsou navíc často vysíláni napřed pro vytvoření zázemí, kam za nimi následně jdou i jejich ženy s dětmi.

Cena za služby převaděčů, kterou migranti zaplatí je často tak vysoká, že rodiny si mohou dovolit poslat do zahraničí pouze jednoho člena. Obvykle se rozhodnou pro toho nejsilnějšího, kdo má největší šanci na úspěch v cílové zemi.

Důležité je zmínit také remitenci, kdy právě získané finanční prostředky tvoří pro recipienty efekt snižování chudoby (Harmáček, 2016).

Posílání finančních prostředků zpět do zemí původu tzv. remittance podporuje ekonomiku a rodinné potřeby ve zdrojových zemích. Muži, kteří migrují za prací často posílají peněžní prostředky zpět svým rodinám do země původu.

Tento proces je v souladu s teoriemi migračních sítí, podle kterých migrace směřuje tam, kde už migranti mají známé, nebo komunitní sítě, což usnadňuje adaptaci a integraci do nového prostředí. Teorie migračních sítí rovněž zdůrazňuje situaci, kdy se komunitní síť mezi stávajícími migranty zmenšuje, i když příliv nových migrantů z téže země pokračuje. Dochází k tomu v případech, kdy ti, kteří jsou v zemi déle, nejsou ochotni přijímat nově příchozí z jejich původní země.

Data z České republiky vykazují průběžné prudké změny v celém tomto desetiletí, oproti konzistentním výsledkům z ostatních sledovaných zemí. V porovnání celkového počtu příchozích mužů v roce 2011 (25 768) a počtu příchozích mužů v roce 2020 (37 902) došlo k nárůstu na 147,1 %. U žen jsou pak výsledky nižší a v celkovém počtu se ve sledovaných letech jejich poměr zvýšil pouze na 111,7 %.

V Maďarsku dochází k poměrně stabilnímu růstu jak u žen, tak i u mužů, kdy se poměr příchozích mužů v roce 2011 (14 290) a v roce 2020 (43 089) zvýšil na 301,5 %. U žen tomu pak bylo z hodnoty v roce 2011 (11 229) na hodnotu v roce 2020 (32 381), konkrétně na 288,4 %. Trend imigrace v Maďarsku je relativně podobný jak pro ženy, tak i pro muže, kdy dochází k pravidelnému růstu po celé sledované období. Dominující jsou však opět muži.

Pro Slovinsko je typický stejný poměr imigrujících mužů a imigrujících žen (přibližně 2:3), kdy je opět více imigrujících mužů, a to do roku 2017. Od dalšího roku se začal tento poměr, rozdíl, zvyšovat a počet imigrujících žen je oproti počtu imigrujících mužů v posledním roce sledovaného období přibližně poloviční.

Data ze Švýcarska ukazují velmi podobný počet imigrujících mužů a imigrujících žen v rámci celého období, kdy počet žen je opět nižší, avšak vždy pouze o jednotky procent. Zvýšená potřeba pracovní síly ve sférách tradičně zaměstnávajících ženy, jako jsou pečovatelské služby a zdravotnictví, spolu s postupným posilováním samostatnosti žen ve světě, umožňuje ženám ve větší míře než kdy jindy migrovat za prací.

Oproti tomu data zobrazující imigraci v Německu vykazují vysoký nárůst v roce 2015 a to zejména u mužů, jejichž počet dosahoval téměř jeden tisíc. V tomto roce došlo ke kulminaci a následnému opětovnému poklesu u obou sledovaných pohlaví. Stejný poměr dat pak vykazuje i Rakousko, kde jsou však absolutní hodnoty nižší.

4.4.4 Emigrace podle struktury podle pohlaví v zemích střední Evropy

Kromě obecných směrů emigrace je důležité analyzovat i strukturu emigrantů na základě genderu, což slouží k analýze trendu emigrace v této oblasti.

Tab. 14: Struktura emigrace mužů v zemích střední Evropy v letech 2013 – 2020

Stát/roky	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	13 729	14 550	13 366	20 397	14 018	13 872	48 069	21 865
Maďarsko	19 679	23 342	23 685	21 689	22 062	27 291	29 416	40 275
Polsko	137 775	140 515	148 879	133 162	120 564	105 386	103 034	94 457
Slovensko	1 088	1 442	1 554	1 535	1 365	1 280	1 313	996
Lichtenštejnsko	253	243	246	273	226	242	218	232
Slovinsko	7 902	8 609	8 976	9 328	10 694	8 521	9 904	12 225
Švýcarsko	58 376	61 133	64 044	65 999	68 817	71 990	69 646	60 215
Německo	153 348	193 428	204 745	336 988	359 823	347 154	368 371	311 582
Rakousko	30 448	30 131	31 943	36 144	37 780	38 831	39 438	35 786

Zdroj: Eurostat (2024d)

Tab. 15: Struktura emigrace žen v zemích střední Evropy v letech 2013 – 2020

Stát/roky	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Česko	12 165	13 918	12 318	18 467	13 298	12 870	29 729	13 989
Maďarsko	105 980	130 793	133 658	196 774	200 877	193 261	207 948	176 556
Polsko	138 671	127 784	109 958	103 279	97 928	84 408	77 560	67 209
Slovensko	1 682	2 202	2 316	2 266	2 101	2 018	2 071	1 432
Lichtenštejnsko	244	233	222	249	200	242	228	200
Slovinsko	5 482	5 727	5 937	6 244	6 861	5 006	5 202	5 520
Švýcarsko	47 820	49 970	52 587	54 654	56 180	58 235	56 575	49 161
Německo	105 980	130 793	133 658	196 774	200 877	193 261	207 948	176 556
Rakousko	23 623	23 360	24 746	28 284	28 364	28 381	28 842	26 795

Zdroj: Eurostat (2024f)

Z analyzovaných dat je patrné, že více emigrantů tvoří muži než ženy. Důvodem je například celkový pozdější nástup migrace žen, nebo vnímání a prožívání emigrace, které je pro obě pohlaví odlišné. Nezanedbatelný vliv má i nebezpečí, které je pro ženy jednoznačně větší (Szczepaniková, 2004).

Při bližším zaměření se na genderové rozdělení emigrantů z České republiky je patrné, že rozdíl v počtu emigrujících mužů a emigrujících žen není velký ve všech letech sledovaného období kromě roku 2019, kdy se výrazně zvýšil počet emigrujících mužů.

Podobné hodnoty vykazuje i Slovinsko. Na základě dat ze Slovinska je patrné, že dochází k takzvanému postupnému otevírání nůžek a poměr mezi emigrujícími ženami a emigrujícími muži se v průběhu let zvyšuje.

V Maďarsku jsou jasně častější emigrující ženy (viz tabulka č. 15). Zde je poměr dokonce několikanásobný. Například v roce 2019 z Maďarska emigrovalo 207 948 žen a pouze 29 416 mužů (viz tabulka č.14).

Německo a Rakousko si též připisují více emigrujících mužů. Rakousko si však oproti Německu udržuje poměr relativně stejný, v Německu se poměr od roku 2016 zvýšil.

4.5 Důsledky migrací v zemích střední Evropy

Důsledky migrací jsou velmi široké. Spočívají třeba ve změnách v počtech obyvatel států, v ovlivnění pracovního trhu, zátěž sociálního systému (různé dávky), tlak na zdravotnictví a školství, problémy v soužití majoritní společnosti a přistěhovalců, často i jejich vyšší kriminalita ve srovnání s majoritní společností, náboženské konflikty, střetávání různých kulturních vzorců, obtíže vyplývající z rozdílnosti právních systémů cílových zemí a zemí, odkud přistěhovalci přicházejí a jejich časté nekompatibility, značnou ekonomickou zátěž pro země, které se stávají pro migranty cílové, nebo i pro země, kudy migranti procházejí.

Finanční náklady spojené s přijímáním a integrací migrantů zahrnují hlavně výdaje na ubytování, zdravotní péči, vzdělávání a sociální služby, které jsou nezbytné pro podporu migrantů v procesu adaptace na nové prostředí. Například v Německu dostávali imigranti dostávali zadarmo ubytování a stravu, a k tomu dosti vysoké měsíční kapesné (Janáčková, 2015).

Další výdaje souvisí s různými akcemi bezpečnostního charakteru, např. různé nepravidelné hraniční kontroly, kontroly migračních proudů nelegálních migrantů, kriminality legálních i nelegálních migrantů, nutnost zajištění důkladnějších bezpečnostních opatření obecně a zejména při nějakých hromadných akcích, např. sportovního či kulturního charakteru apod. Tyto výdaje mohou představovat významnou zátěž pro státní rozpočty, zejména v situacích, kdy je počet příchozích vysoký, nebo když jsou migrační toky náhlé a nepředvídatelné.

Jako reakce na zvyšující se migraci a problémy s ní spojené se postupně a výrazně mění také migrační politika EU jako celku a samozřejmě i ve střední Evropě, přičemž přístupy např. jednotlivých zemí nebo skupin zemí (V4) bývají často různé.

Současná imigrace do Evropy vedla ke změně politiky Evropské unie související s migrací (azylový systém, ostraha hranic, zaměstnávání a vzdělávání migrantů). Největší změny nastaly v době migrační krize (2015). Různé členské státy zaujaly k této problematice odlišné postoje.

4.5.1 Migrační politika EU

Společně s evropskou integrací se rozvíjela migrační politika EU. Jejím základem se stala takzvaná Schengenská dohoda (1985), která umožnila zrušit kontroly na vnitřních hranicích a zpřísnit kontroly na vnějších hranicích. Podle Dublinské úmluvy (1997) nemá migrant možnost si vybrat stát azylu, nýbrž musí požádat o azyl v prvním státě Schengenu, kam vstoupí. V novém miléniu se migrační politika EU zaměřovala hlavně na boj proti nelegální migraci a na rozvoj a na rozvoj vztahů se zeměmi původu migrantů (Rožňák, 2018). To se týká především migrace z mimoevropských zemí.

4.5.2 Změny migrační politiky EU

V roce 2010 byl schválen dokument "Strategie Evropa 2020". Kromě jiného řeší otázky začlenění imigrantů do pracovního a vzdělávacího systému. V této oblasti byly dosaženy následující výsledky:

- 1) přijetí společného evropského azylového systému CEAS; 2) vytvoření Evropského systému ostraha hranic EUROSUR; 3) zavedení směrnice EU o modré kartě;

4) zavedení předpisů usnadňujících vstup do zemí EU studentům, výkumným pracovníkům a manažerům; 5) zpřísnění postihů za nelegální zaměstnávání migrantů (Rožňák, 2018).

Sdělení Evropské komise z května 2011 definovalo projekt "řízené migrace". Cílem je, aby Evropa řešila řízené přistěhovalectví příslušníků třetích zemí, v zájmu udržení její konkurenceschopnosti a svého sociálního modelu. Přistěhovalectví by současně mohlo vyřešit pokles počtu obyvatel v produktivním věku, a tím způsobený nedostatek pracovníků v některých odvětvích. Řízenou migraci mají usnadnit předpisy pro uznávání dosažené kvalifikace migrantů a pro jejich odbornou a jazykovou přípravu (Keller, 2017).

V roce 2014, vzhledem k vývoji migrační krize a rostoucímu počtu žádostí o azyl, vzrostly náklady členských států EU spojené s migrací. Proto Evropská unie zřídila nový fond pro azyl, migraci a integraci. Tento fond poskytl členským zemím příspěvek ve výši 3 miliardy eur na období 2014 až 2020 (Rožňák et al., 2018).

Česká republika v roce 2016 spustila takzvaný "Státní integrační program" (SIP), který je novým konceptem pomoci pro úspěšné žadatele o azyl.

Tento program uprchlíkům zajišťuje sociální služby, jazykové kurzy, bydlení, vybavení atd (Jungwirth, 2017).

4.5.3 Další změna přístupu: migrační kvóty

V květnu 2015 byl Evropskou komisí předložen program "Agenda pro migraci" společně s balíčkem prováděcích pravidel. Jeho součástí byly také kvóty na dobrovolné přerozdělení 40 tisíc syrských uprchlíků pobývajících v Itálii a Řecku; za každou přemístěnou osobu měla příslušná země získat 6000 eur. Kvóty vyvolaly v mnoha státech nesouhlasné reakce (Rožňák et al., 2018). Tento návrh byl nakonec zamítnut Evropskou radou (Keller, 2017).

Po mimořádně silné letní vlně migrantů byl zveřejněn druhý návrh na zavedení povinných migračních kvót. Požadoval přerozdělit 66 tisíc osob z Itálie a Řecka do dalších zemí, přičemž Česká republika měla přijmout asi 1600 osob. Tento návrh byl přijat Evropským parlamentem většinou hlasů (Keller, 2017).

Česká republika podobně jako další země V4 zastávala v době migrační krize spíše negativní postoj a odmítala zavedení relokačních kvót.

Počet žadatelů o azyl v ČR byl v této době spíše podprůměrný, ve srovnání s jinými cílovými destinacemi jako jsou Německo, Francie, Švédsko a Rakousko (Rožňák et al., 2018).

4.5.4 Nový pakt EU o migraci a azylu

Ačkoli to přesahuje sledované období, které tato práce sleduje, je nutné poukázat na proměňující se postoj Evropské unie k migraci. Jedná se o současný stav, byl schválen nový Evropský pakt o migraci a azylu, který byl schválen Evropským parlamentem dne 10. dubna 2024. Tento pakt zahrnuje nová pravidla, která mají zajistit, že EU bude lépe zvládat migrační výzvy s důrazem na solidaritu mezi členskými státy a zároveň ochranu lidských práv migrantů. Prezentuje významný posun v přístupu EU k migraci a azylu.

Přijato bylo deset legislativních návrhů zaměřených na reformu evropské migrační a azylové politiky (European Commission, 2024).

Tento proces se snaží o zlepšení situace, nicméně vyvolává rozdílné názory nejen v České republice, ale i v ostatních zemích střední Evropy.

Hlavní prvky paktu zahrnují například:

- Zavedení jednotných procedur pro identifikaci migrantů – Cílem je zvýšit bezpečnost v rámci Schengenského prostoru.
- Vytvoření společné databáze Eurodac – Pro lepší shromažďování dat a detekci neoprávněných pohybů.
- Rychlejší a efektivnější azylové a migrační procedury – Zahrnuje zjednodušení procesů pro žádosti o azyl a návrat.
- Nový mechanismus solidarity mezi členskými státy – Navržený tak, aby lépe rozděloval zátěž mezi státy, které se podílejí na zpracování většiny žádostí o azyl (European Commission, 2024).

4.5.5 Zvýšená ochrana vnějších hranic

Evropská agentura pro zabezpečení vnějších hranic států EU (Frontex) vznikla již v roce 2004. Kvůli migrační krizi v roce 2015 byl její rozpočet navýšen z 95 milionů na 142 milionů eur. Současně byla zřízena společná evropská pobřežní a pohraniční stráž s širšími pravomocemi. Tuto ochranu má zajišťovat 1500 pohraničnicků (Keller, 2017).

Současná migrace do středoevropského regionu a přes něj se vyznačuje tím, že velká část migrantů (alespoň v určité fázi migrace) se ocitá v neregulární situaci. Z pohledu EU jsou střední a jihovýchodní Evropa klíčovými oblastmi ohroženou nelegální migrací, třeba i obchodem s lidmi nebo jejich pašováním.

5 Diskuze

Během analyzovaného období byly v zemích střední Evropy pozorovány různé přístupy a postoje k migraci. Tranzitní země (balkánské státy, Maďarsko, Rakousko) přistoupily k plné ochraně svých hranic, někdy i ke stavbě zátarasů, ve snaze odklonit proud migrantů. Následovala ostrá kritika ze strany Evropské komise i Evropského parlamentu (Keller, 2017). Některé státy v regionu vyjádřily rezervovaný až odmítavý postoj k zavedení migračních kvót, což poukazuje na absence jednotného řešení migrační problematiky na úrovni EU. Nejrazantnější postup vůči migrantům zvolilo Maďarsko. V létě 2015, kdy příliv migrantů dosahoval téměř deseti tisíc osob denně, zahájilo stavbu plotu podél svých hranic se Srbskem a později s Chorvatskem ve stejném roce, ale o něco déle. Proti migrantům byla také vedena trestní řízení a byli vyhošťováni z maďarského území. Maďarský premiér jako první představitel státu označil migrační vlnu za ohrožení samotné existence Evropy (Keller, 2017). Tato opatření vyvolala debaty o jejich účinnosti a symbolice, zejména v souvislosti migrační politiky EU.

Po vstupu Chorvatska do Schengenského prostoru v roce 2023 došlo k bourání hraničního plotu mezi Chorvatskem a Srbskem, což poukazuje na protichůdnost mezi staršími bezpečnostními opatřeními a novým statutem Chorvatska v Schengenu.

Také z České republiky zaznívala kritika. Klaus a Weigl (2015) ve své knize přirovnali probíhající migrační krizi ke stěhování národů. Kritizovali multikulturalismus, pseudohumanismus a další podobné ideologie, které vytvářejí dojem, že migrace je lidským právem. Z tohoto práva potom mají plynout další nároky, včetně sociálních dávek pro migranty. Kriticky se tito autoři vyjádřili také k politikům, kteří migranty do Evropy pozvali.

Česká republika a Polsko otevřely své hranice migraci především po svém vstupu do Evropské unie již dříve v roce 2004. Přístup k otevřenější migrační politice byl také ovlivněn potřebou řešit demografické změny a pracovní trh. V rámci EU jsou obě země součástí Schengenského prostoru, což umožňuje volný pohyb osob mezi státy. Tento krok byl rovněž motivován ekonomickými a sociálními výhodami spojenými s volným trhem a pracovní silou.

Mezi evropské země, které byly v této době vstřícné vůči migraci, lze zařadit Německo, země Beneluxu, částečně i Skandinávské státy, Francii a Rakousko. Německo, jako nejčastější cílová země mělo, na vývoj migrační krize zásadní vliv. Vstřícnost německé vlády vůči migrantům byla vnímána veřejností zpočátku příznivě. Německo postupně vykazovalo vstřícnější postoj ke přijímání jednotlivých migrantů, nejvíce se solidarita projevila v roce 2015. Postupem času ale Německo měnilo svůj přístup, co se solidarity a příjmu většího počtu migrantů týče. Při pohledu na dopady migračních trendů na sociální strukturu hostitelských zemí v rámci střední Evropy je nezbytné zvážit klíčový význam integrace a začlenění. V Německu, kde byla v minulosti migrace hojně diskutovaným tématem, je patrný důraz na začlenění migrantů do všech aspektů společnosti, nejen na pracovním trhu, ale i ve sféře sociálních služeb a vzdělávacích systémů. S tímto přístupem k integraci souvisí například tzv. diskriminační model, který je charakteristický pro státy střední Evropy jako jsou Německo, Švýcarsko a Rakousko. Tento model umožňuje začlenění migrantů například do pracovního trhu, ale omezuje jejich plnohodnotné občanství a účast na veřejném životě.

Švýcarsko, ačkoliv není členem EU, ale je součástí Schengenského prostoru, zaujímá specifický postoj vůči migraci, který je ovlivněn jeho systémem přímé demokracie. Referenda o hromadné imigraci a volném pohybu osob s EU ukazují složité vzájemné působení mezi nezávislostí státu a jeho zapojením do mezinárodních struktur, ekonomickými výhodami migrace a sociální soudržností. Švýcarsko uskutečnilo několik důležitých referend týkajících se migrační politiky. Významná byla referenda v letech 2014 a 2020. Referendum v roce 2014 schválilo kvóty pro imigranty z EU, což zkomplikovalo vztahy s EU (Bauerová, 2014). V roce 2020 byl návrh na ukončení dohody o volném pohybu osob s EU zamítnut, což potvrdilo švýcarskou podporu pokračování integrace s EU v oblasti migrace. Tato rozhodnutí odrážejí složitou rovnováhu mezi nezávislostí státu a jeho začleněním do mezinárodních struktur, stejně jako mezi ekonomickými výhodami a sociálními dopady migrace.

V Rakousku stejně jako v jiných státech se zvyšovala nespokojenost s vládními opatřeními na řešení migrační krize. Rakouská vláda, která původně podporovala přijímání imigrantů podobně jako Německo, postupně přešla k realističtějšímu přístupu, což vedlo k neshodám s německou kancléřkou Merkelovou.

Rakousko na rozdíl od některých střeoevropských zemí podpořilo kvóty na přerozdělení žadatelů o azyl schválené v EU v září 2015. Během evropské migrační krize se Rakousko stalo jedním z hlavních cílů migrantů, což vyústilo v přetížení ubytovacích kapacit a nutnost provizorního ubytování migrantů. Rakousko působilo jako tranzitní i cílová země pro migraci na balkánské trase směřující často až do Německa.

Evropská komise podala návrh, který se zaměřuje na reformu systému azylu a migrace v EU. Tento nový pakt pro azyl a migraci klade důraz na efektivnější a rychlejší postupy, flexibilní projevy solidarity mezi členskými státy, společný systém pro návraty a posílení integrace a začleňování migrantů. Dokument zdůrazňuje deset klíčových bodů. Tento komplexní přístup je navržen tak, aby lépe reagoval na migrační výzvy v EU. Například podle nového návrhu by mělo být ročně přerozděleno až 30 tisíc lidí mezi členské státy EU. Státy, které se rozhodnou nepřijmout migranty, mohou se této povinnosti vyhnout zaplacením 20 tisíc eur (přibližně 507 300 korun) za každého migranta, kterého odmítnou přijmout (Novinky.cz, 2021).

Z analýzy vyplynulo, že migrace je složitý proces ovlivněný řadou osobních, sociálních a ekonomických faktorů, které ovlivňují rozhodování jedince opustit svůj domov. Tento jev je podněcován takzvanými push – pull faktory, které buď migranty z jejich původních zemí vyhánějí, nebo naopak do cílových oblastí přitahují. Migranti vytvářejí sítě, které propojují migranty z původních a cílových oblastí například skrze rodinné a přátelské vazby. Tyto sítě pak podporují vznik specifických sociálních a ekonomických struktur, které ovlivňují jak zdrojové, tak cílové regiony.

Vývoj vnější migrace byl nevyhnutelně ovlivněn řadou faktorů, včetně politických změn, ekonomické stability a mezinárodních konfliktů. Předpokládá se, že migrační proudy budou v blízké budoucnosti pravděpodobně narůstat, přičemž jedním z hlavních pohonů je trvání konfliktů a nestability v mnoha částech světa. Pokračující nepokoje, války a sociální krize představují významné push faktory, které vyvolávají migraci. Diskuze o migraci ve střední Evropě odhaluje složitou politiku a různé postoje, které odráží rozmanitost regionu a je třeba najít určitou rovnováhu.

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na dosažení tří konkrétních cílů, které byly vytyčeny v úvodní části. Prvním dílčím cílem bylo vysvětlení příčin vnější migrace ve střední Evropě ve sledovaném období. Bylo zjištěno, že důvody pro migraci jsou rozmanité. Pro migraci do střední Evropy jsou významnými příčinami zejména environmentální faktory, které ovlivňují migranty například z Afriky. Politické příčiny, jako jsou válečné konflikty, vedou k migraci obyvatel z Blízkého východu, konkrétně z Libye a Sýrie, ale i z afrických zemí jako Tunisko a Somálsko, kde panují nepokoje.

Ekonomické příčiny jsou často spojené s hledáním pracovních příležitostí a představují hlavní motivaci pro většinu migrantů.

Většina migrantů směřujících do střední Evropy hledá lepší sociální podmínky, avšak jejich motivace se liší v závislosti na cílové zemi. Zatímco v zemích jako Německo, nebo Švýcarsko je hlavním faktorem vyšší životní úroveň, v ostatních střeoevropských státech mohou hrát větší roli jiné sociální faktory, jako je sjednocení rodin, nebo přístup k lepším vzdělávacím a zdravotním službám. Tento rozdíl v motivacích odhaluje různorodost důvodů, které vedou migraci do této oblasti.

Ve sledovaném období se migrace v rámci jednotlivých zemí lišila. Země bývalého socialistického bloku, jako jsou ty ve Visegrádské skupině (V4), často zaznamenávají migraci směřující do ekonomicky stabilnějších a bohatších zemí jako Německo a Rakousko. Tento typ migrace je primárně motivován snahou o zlepšení životního standardu, což je typický důvod pro přesuny mezi různě ekonomicky a sociálně vyvinutými regiony. Mezi zeměmi bývalého socialistického bloku však migrace probíhá v nižších řádovostních stupních a tyto státy jsou v podstatě na přibližně stejné úrovni ekonomického a sociálního rozvoje.

Mezi zeměmi střední Evropy dochází i k migraci z vyspělejších zemí, například k migraci mezi Německem a Švýcarskem, kdy je často charakterizována jako pracovní migrace a souvisí se slučováním rodin. Švýcarsko je známé nabízením vyššího platového ohodnocení, což přitahuje mnoho vysoce kvalifikovaných pracovníků z Německa. Ve sledovaném období proud migrantů z Německa do Švýcarska spíše klesal. V roce 2010 přišlo přes 30 tisíc Němců a v roce 2020 to bylo méně než 20 tisíc (Bundesamt für Statistik, 2021).

Přestože se tento migrační tok během let mírně snížil, stále představuje významnou část migrace mezi těmito dvěma zeměmi. Města jako Basilej a Curych jsou populárními destinacemi pro německé imigranty důsledku své blízkosti k Německu a vysoké kvality života. Kromě ekonomických výhod hraje důležitou roli v migraci mezi Německem a Švýcarskem také jazyková přístupnost. Většina Švýcarska mluví německy, což značně usnadňuje integraci německých migrantů.

Druhým dílčím cílem práce byla charakteristika vnější migrace ve střední Evropě ve sledovaném období. Pro každou zemi střední Evropy byly uvedeny údaje o hrubé imigraci a hrubé míře imigrace, současně byly analyzovány údaje o hrubé emigraci a hrubé míře emigrace v průběhu jednotlivých let. Z těchto údajů byly vypočteny dva ukazatelé konkrétně migrační saldo, migrační obrat.

Z analýzy dat o imigraci a emigraci v zemích střední Evropy v období let 2011 až 2020 vyplynulo několik důležitých zjištění. Nejvíce imigrantů přišlo ve sledovaném období do Německa a k největšímu nárůstu došlo konkrétně v roce 2015 z důvodu migrační krize. Co se týče hrubé míry migrace, tak byla nejvyšší ze sledovaných zemí ve Švýcarsku a v Lichtenštejnsku, naopak nejnižší míra imigrace byla zaznamenána na Slovensku.

V rámci emigrace došlo ke zjištění nejvyššího počtu emigrantů v absolutních číslech z Polska a z Německa. Nejvyšší hrubá míra emigrace byla zaznamenána ve Švýcarsku a Lichtenštejnsku, což naznačuje vysoký odchod obyvatel těchto zemí do zahraničí. Snížení hrubé míry emigrace bylo pozorováno v České republice, Polsku a Lichtenštejnsku, zatímco Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Švýcarsko, Německo a Rakousko zaznamenaly nárůst.

Výsledky analýzy migračního salda ukazují na celkově kladné hodnoty, které naznačují, že do vybraných analyzovaných zemí přicházelo více migrantů, než kolik jich odcházelo. Za zmínku stojí zejména rok 2015, kdy z důvodu humanitárních krizí došlo k nejvyšším hodnotám migračního salda, a to konkrétně v Německu a v Rakousku. Naopak záporné hodnoty vykazovalo naopak Polsko, a to až do roku 2017, Česko do roku 2012 a Slovinsko v konkrétním roce 2014.

V rámci střední Evropy lze pozorovat různorodost v migračních trendech mezi jednotlivými zeměmi. Německo vykazovalo nejvyšší hodnoty migračního objemu ve srovnání s ostatními státy střední Evropy, kde byly migrační objemy mnohem nižší. Tento rozdíl může být přičítán ekonomické přitažlivosti Německa.

Pro roky 2015 a 2020 byly hodnoty korelačních koeficientů, které analyzovaly vztah mezi hospodářskou úrovní zemí (měřenou HDP na osobu) a migračním saldem, relativně nízké, což potvrzuje, že ekonomická úroveň není jediným faktorem ovlivňujícím migrační procesy. Hodnota 0,263 pro rok 2015 ukazuje, že v době migrační krize nebyla významná korelace mezi ekonomikou a migrací, což může být ovlivněno mnoha dalšími faktory, včetně politických událostí a otevření hranic v Německu. Pro rok 2020, kdy korelační koeficient dosáhl hodnoty 0,531, je patrná jistá míra korelace, avšak stále nejde o silný vztah. To naznačuje, že i přesto, že hospodářská úroveň cílové země má na migrační saldo určitý vliv, existují i jiné faktory, které tento proces ovlivňují. Výsledky mohl ovlivnit i nižší rozsah souboru, protože pak může výpočet být náchylnější k náhodným výkyvům v datech. V kontextu práce je tedy nepovažujeme za prokázané – mezi úrovní HDP a migračním saldem neexistuje (ve sledovaných případech) silná korelace.

Na základě analyzovaných dat je také možné rozdělit země střední Evropy na tranzitní a cílové, kdy za cílové lze považovat Německo, Švýcarsko a Lichtenštejnsko. Naopak tranzitními zeměmi jsou pravděpodobně ve sledovaném období Česká republika, Polsko a Slovensko. Rakousko lze považovat jako cílovou i tranzitní zemi. Charakter Polska a Slovenska se mění v důsledku migračních vln. Zejména přes Slovensko přichalo mnoho Ukrajinců, což ovlivňuje migrační trendy a demografickou skladbu v těchto zemích.

Ve sledovaném období ve střední Evropě struktura migrantů podle pohlaví vykazovala, že převládali muži. Tento trend je typický pro počáteční fáze migračních vln, kdy muži často přicházejí za prací nebo za lepšími životními podmínkami. Postupně, jak se situace stabilizuje a muži si vytvářejí zázemí v nových zemích, začínají do regionu přicházet i ženy a rodiny, aby se s nimi sjednotily. I když postupně přicházelo více žen a rodin za muži, kteří migrovali dříve, muži stále tvořili většinu migrantů ve střední Evropě.

Třetím dílčím cílem práce bylo posouzení důsledků vnější migrace ve střední Evropě ve sledovaném období. Bylo zjištěno, že důsledky migrace se mohou výrazně lišit, jak ve zdrojové zemi migrace, tak v cílové zemi migrace. Migrace přináší nejen změny v migrační politice EU, ale výsledkem jsou například demografické změny ve státech, dopady na pracovní trh, zvýšenou zátěž pro sociální a zdravotní systémy, tlak na školství, a často vedou k náročnému soužití mezi původními obyvateli a nově přichozími.

Mezi další problémy patří náboženské rozpory a konflikty vyplývající z odlišností právních systémů.

V období let 2010 až 2020 měla vnější migrace v zemích střední Evropy jak pozitivní, tak negativní dopady na demografickou skladbu a hospodářství těchto zemí. Z hospodářského hlediska přináší migrace zátěž ve formě zvýšených nákladů na sociální služby a infrastrukturu, které jsou potřebné pro integraci migrantů.

Zároveň však migranti přispívají do ekonomik hostitelských zemí. Často obsazují pracovní místa, která jsou místními obyvateli považována za méně atraktivní, a tím podporují udržitelnost některých sektorů. Migrantů také platí daně a odvody, což přináší příjmy veřejným rozpočtům. Dále odesílají finanční prostředky do svých domovských zemí, což může mít pozitivní vliv na ekonomiku těchto zemí, ale z pohledu hostitelské země může představovat únik kapitálu.

Z demografického hlediska migrace často přináší omlazení populace v zemích střední Evropy, což může pomoci vyrovnat se s problémy spojenými se stárnutím populace. Nicméně, integrace velkého počtu migrantů může také vést k sociálnímu napětí a vyžaduje opatření pro začleňování nových obyvatel do společnosti.

Země střední Evropy postupují společně proti nelegální migraci a postupně zavádějí řadu různých opatření k řešení problémů. V roce 2010 vznikl společný evropský azylový systém a společný systém ostrahy hranic. V roce 2011 byl definován projekt "řízené migrace", který měl řešit jednak nedostatek pracovníků v některých profesích, a také pokles počtu obyvatel v produktivním věku.

V roce 2015 vzhledem k migrační krizi byly předloženy takzvané migrační kvóty, které definovaly počty migrantů, které si měly jednotlivé země přerozdělit. Kvóty se staly příčinou rozkolu mezi politickými reprezentacemi jednotlivých států EU. Ve sledovaném období se měnily přístupy a postoje jednotlivých zemí.

V reakci na výraznou letní migrační vlnu byl předložen nový návrh na zavedení povinných migračních kvót (Keller, 2017). Česká republika, stejně jako ostatní země Visegrádské skupiny, během migrační krize vyjádřila převážně negativní postoj k navrhovaným relokačním kvótám.

Ze sledovaných zemí se bránilo nelegální migraci například Maďarsko, které v roce 2015 zvolilo razantní přístup vůči migraci a zahájilo výstavbu plotu na své jižní hranici se Srbskem, dlouhodobě se taky staví proti migračním kvótám.

Odlišný přístup k migraci zvolilo Německo, které postupně přistupovalo k přijetí migrantů velmi otevřeně. Avšak v průběhu sledovaného období se země potýkala s nárůstem sociálních a bezpečnostních problémů, včetně kriminality, což bylo spojeno s obtížemi některých migrantů přizpůsobit se novému prostředí.

V Německu také docházelo k protestům proti vládním stranám, které diskutovaly o možnostech deportace migrantů. Tyto protesty vyvolaly širší společenskou debatu o tom, jak by měla být migrační politika spravedlivá a jak by neměla docházet k diskriminaci na základě náboženství, vzhledu, národnosti či původu.

Německo se rozhodlo přijímat miliony migrantů z kulturně odlišných oblastí. Masová migrace byla primárně motivována atraktivitou evropského sociálního systému, nikoli pracovními důvody. Německo nabízelo migrantům velmi štědrý sociální systém, což vedlo k výraznému zvýšení nákladů na jejich podporu. Tyto zvýšené náklady se dotkly nejen Německa, ale i dalších zemí, které se potýkaly s podobnými výzvami v důsledku přijímání počtu migrantů.

V dubnu 2024 byl schválen Evropským parlamentem nový návrh Evropského paktu o migraci. Tento dokument se zaměřuje na aktualizaci a zlepšení stávajících migračních politik v rámci Evropské unie. Jeho cílem je efektivněji řešit výzvy spojené s migrací, zlepšit koordinaci mezi členskými státy a posílit vnější hranice.

Pokud jde o budoucí vývoj vnější migrace ve střední Evropě, lze předpokládat, že bude migrace narůstat, zejména kvůli pokračujícím válečným nepokojům. Vývoj v této oblasti bude záviset také na dohodách mezi státy, konkrétně na přístupu jednotlivých zemí. Různé přístupy zemí mohou ovlivnit nejen migrační trasy, ale i možné změny v migračních opatřeních.

Práce by mohla být základem pro další zkoumání vnější migrace a mohla by sloužit jako zdroj inspirace pro budoucí výzkumy v oblasti migrací.

Seznam použitých zdrojů

- Amnesty International (2024). *10 otázek a odpovědí: Migrační krize*. Dostupné 1.4.2024 z <https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-otazky-a-odpovedi>
- Anděl, J., Bičík, I., & Bláha, J. D. (2019). *Makroregiony světa: Nová regionální geografie*. Praha: Karolinum.
- Bauerová, J. (2014) *Ve Švýcarsku převážil hlas proti imigraci*. Dostupné 1.4.2024 z <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/ve-svycarsku-prevazil-hlas-proti-imigraci>
- Březina, D. (2021). *Dopad pandemie na migraci v EU*. Tvoříme Evropu. Dostupné 16.3.2024 z <https://tvorimeevropu.cz/2021/04/22/dopad-pandemie-na-migraci-v-eu/>
- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. (2016). *Migrationsbericht 2015*. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. Dostupné 17.3.2024 z <https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2015.html?nn=403964>
- Bundesamt für Statistik. (2021). *Einwanderung der ständigen ausländischen Wohnbevölkerung nach Staatsangehörigkeit, Geschlecht und Alter, 1991-2021*. Dostupné 7.4.2024 z <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/bevoelkerung/migration-integration.assetdetail.23064886.html>
- Bureš, M. (2014). *Polsko, národ emigrantů*. Český rozhlas Vltava. Dostupné 15.3.2024 z <https://vltava.rozhlas.cz/polsko-narod-emigrantu-5042805>
- Castles, S., de Haas, H., & Miller, M. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. (5th ed.). London: Palgrave Macmillan. Cimala, J., & Pernica, M. (2023). *Zeměpis 8, 1. díl – Evropa* (2. vyd.). Nová škola.
- Člověk v tísni. (2016). *Středomoří – migrační brána do Evropy*. Dostupné 15.3.2024 z <https://www.clovekvtisni.cz/stredomori-migracni-brana-do-evropy-3517gp>
- Člověk v tísni. (2021). *Učíme o migraci*. Dostupné 15.3.2024 z https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1956/file/ucime_o_migraci_final_web.pdf
- Davies, N. (2007). *Europa miedzy wschodem a zachodem*. Znak, Krakov.
- De Wenden, C. W. (2020). *Atlas migrace: hledání nové světové rovnováhy*. Brno: Lingea.
- Drbohlav, D. et al. (2010). *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství.

Drbohlav, D., & Uherek, Z. (2007). *Reflexe migračních teorií*. Geografie–Sborník České geografické společnosti, 112(2), 125– 141. Dostupné 12.4 z <https://web.natur.cuni.cz/~ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

European Commission (2024). *Pact on Migration and Asylum*. Dostupné 12.4 z https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en

Eurostat (2024a). *Population*. Dostupné 16.2.2024 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001__custom_10671067/default/table?lang=en

Eurostat (2024b). *Immigration*. Dostupné 15.2.2024 z <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=7801fa5c-beeb-403b-8211-455f80787a41>

Eurostat (2024c). *Immigration by age and sex*. Dostupné 16.2.2024 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_IMM8__custom_10840101/default/table?lang=en

Eurostat (2024d). *Immigration by age and sex*. Dostupné 16.2.2024 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_IMM8__custom_10876763/default/table?lang=en

Eurostat (2024e). *Emigration*. Dostupné 12.3.2024 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00177__custom_10671039/default/table?lang=en

Eurostat (2024f). *Emigration by age and sex*. Dostupné 12.3.2024 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_emi2__custom_10960505/default/table?lang=en

Eurostat (2024g). *Emigration by age and sex*. Dostupné 12.3.2024 z https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_emi2__custom_10857515/default/table?lang=en

Evropský parlament (2020). *Migrace: Proč lidé opouštějí své domovy*. Dostupné 15.3.2024 z <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20200624STO81906/migrace-proc-lide-opousteji-sve-domovy>

Franc, A. (2010). *Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci*. RVP.cz. Dostupné 16.2.2024 z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/9445/soudobe-poznatky-a-teoreticke-pristupy-k-migraci.htm>

Frontex (2016). *FRONTEX Risk Analysis for 2016*. Warsaw: Frontex. Dostupné 1.3.2024 z https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf

Frontex (2015). *Annual Risk*. Dostupné 19.2.2024 z https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf

Gallup (2017). *New index shows least-, most-accepting countries for migrants*. Dostupné 10.4.2024 z http://news.gallup.com/poll/216377/new-index-shows-leastaccepting-countries-migrants.aspx?g_source=mn2-globalanalytics

Gurňák, D. (2003). Fenomén stability hraníc v priestore stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy. In S. Novák (Ed.), *Geografické aspekty stredoevropského prostoru* (s. 21-25). Masarykova univerzita v Brně. Dostupné 13.3.2024 z <https://regionalnageografia.sk/upload/personal/Gurnak%202003.pdf>

Hájek, A. (2018). *Kdo umí jazyk, mizí pryč. Téměř půlka mladých Maďarů zvažuje emigraci*. Dostupné 1.4.2024 z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/madarsko-emigrace-odliv-mozku.A180404_222615_zahranicni_aha

Halecki, O. (2000): *Historia Europy – jej granice i podziały*. Lublin: Instytut Europy Środkowo Wschodniej.

iDNES (2017) *Migrace rozhodne rakouské volby. Země za dva roky prošla výraznou změnou*. Dostupné 1.4.2024 https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/migrace-rozhodne-rakouske-volby.A171014_357875_zahranicni_kha

iDNES. (2017). PŘEHLEDNĚ: *Merkelová míří k volebnímu vítězství, AfD věští překvapení*. Dostupné 1.4.2024 z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/prehledne-parlamentni-volby-nemecko-merkelova-schulz.A170922_112956_zahranicni_ert

iDNES (2020). *Německo: Demonstrace AfD, migranti, Correctiv, města, pravice, politika*. Dostupné 1.4.2024 z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-demonstrace-afd-migranti-correctiv-mesta-pravice-politika.A240120_174952_zahranicni_svm

IOM (2007). *IOM Migration Management in Central and South Eastern Europe 2006-2007*. Budapest: International Organization for Migration. Dostupné 1.3.2024 z https://publications.iom.int/system/files/pdf/migmanagement_iom2006-2007.pdf

Ištók, R., Madziková A., & Fogaš, A. (2015). *Geografia Európy*. Prešovská univerzita, Prachov.

Janáčková, S. (2016). Ekonomická sebevražda Evropy. In: Janáčková, S., Skopeček, J., Slaný, M., Lipovská, H., Šebesta, F., Semín, M., Keller, J., Tomský, A., Klaus, V., Weigl, J., Jakl, L., Strejček, I., Ševčík, M., Břicháček, T., Kovanda, L., Kubánek, M., Sinn, H. - W., Loužek, M., & Vodička, M. (2016). *Masová imigrace: záchrana, nebo zkáza Evropy?* s. 13-24. Praha: Institut Václava Klause.

Jansen, C. (1969). *Some Sociological Aspects of Migration*. Harvard University Press.

Jungwirth, T. (2017). Czech migration discourse and policy: fuelling the fire. In: *Migration politics and policies in Central Europe*, s. 7-12. Bratislava, Slovensko: GLOBSEC Policy Institute.

Kadlecová, M., & Miholová, K. (2013). *Dovedu to pochopit "Migrace"* (Příručka pro učitele). Inkluzivní škola. Dostupné 10.3.2024 z https://cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/news_431.pdf

Kecskeméthy, K., Rožňák, P., & Hradecká, M. (2018). Nás se to taky týká. In: Rožňák, P., & Kubečka, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*, s. 163-174. Ostrava: Key Publishing.

Keller, J. (2017). *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Klaus, V., & Weigl, J. (2015). *Stěhování národů s.r.o.: stručný manuál k pochopení současné migrační krize*. Velké Přílepy: Olympia.

Korecki, Z., Rožňák, P. & Krystková, K. (2018). Migrace a migrační teorie. In: Rožňák, P. & Kubečka, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing.

Korecki, Z., Krystková, K., & Rožňák, P. Dva světy, dvě kultury a dvě civilizace: "My" a "Oni". In: Rožňák, P., & K., Kubečka. *Země Visegrádu a migrace: fenomenprocesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*, s. 81-98. Ostrava: Key Publishing, 2018.

Křen, J. (2005). *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo.

Kunešová, H., Kocourek, A., Bednářová, P., Cihelková, E., & Nový, M. (2014). *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Třetí přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck.

Kymlicka, W. (2001). *Politics in the vernacular. Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*. Oxford University Press.

Lee, E. S. (1966). *A Theory of Migration*. University of Pennsylvania. Dostupné 22.2.2024 z <http://www.jstor.org/pss/2060063>

Martínek, J., & Nováček, A. (2023). *Regionální geografie střední Evropy*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.

MigraceOnline.cz (2013). *Rakousko*. Dostupné 20.3.2024 z <https://migraceonline.cz/cz/zeme/austria>.

Ministerstvo vnitra České republiky (2020). *Čtvrtletní zpráva o migraci za 4. čtvrtletí 2020*. MV ČR. Dostupné 1.3.2024 z <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zprava-o-migraci-za-4-ctvrtletni-2020.aspx>

Mládek, J. (1992). *Základy geografie obyvatelstva: vysokoškolská učebnice*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelstvo.

Nováček, A. (2012). *Dualita Evropy: historickogeografická analýza*. Nakladatelství ČGS, Praha. Dostupné 10.3.2024 také z <https://geography.cz/wp-content/uploads/2018/09/eg9.pdf>

Novinky.cz (2021). *Evropský pakt o migraci: Otázky a odpovědi*. Dostupné 17.3.2024 z <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-evropsky-pakt-o-migraci-otazky-a-odpovedi-40467504>

Palát, M. (2014). *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií*. Informační systém. Dostupné 25.2.2024 z https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf

Palát, M. (2015) *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing.

Palát, M. (2018). Mezinárodní migrace v období globální hospodářské krize. In: Rožňák, P., & K., Kubečka. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*, s. 177-185. Ostrava: Key Publishing.

Papucsek, G. M. (2014). *Čím dál více Maďarů odchází pracovat do jiných evropských států, nejvíce jich je v Británii*. Irozhlas. Dostupné 18.2.2024 z <https://www.irozhlas.cz/node/5928643>.

Porsche, S. (2019). *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace*. ZSF JU v Českých Budějovicích.

Raždík, T. (2020). *Imigrace pod absolutní kontrolou státu. Švýcarská demokracie*. Dostupné 23.3.2024 z <https://svycarska-demokracie.cz/imigrace-pod-absolutni-kontrolou-statu/>

Roubíček, V. (1997). *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia.

Rožňák, P. (2018). Migrační a azylová politika Evropské unie (2018). In: Rožňák, P., & Kubečka, K. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*, s. 189-217. Ostrava: Key Publishing

Rožňák, P., Korecki, Z., Krystková, K., Balla, J. et al. (2018). Postoj Evropské unie a jednotlivých vlád V4 k migrační krizi. In: Rožňák, P. & Kubečka, K. *Země Visegrádu migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*, s. 371-383. Ostrava: Key Publishing.

Statistisches Bundesamt. (2015) *Höchststände bei Zuwanderung und Wanderungsüberschuss in Deutschland*. Statistisches Bundesamt. Dostupné 17.3.2024 z https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2016/07/PD16_246_12421.html

Szczepaniková, A. (2004). *Gender a mezinárodní migrace: úvod do problematiky*. AA.ECN.cz. Dostupné 27.3.2024 z http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Alice_Szczepanikov_Gender_a_mezin_rodn_migrace.pdf

Štatistický úrad Slovenskej republiky (2012). *Obyvateľstvo SR podľa národnosti – sčítanie 2011, 2001, 1991*. ŠÚSR. Dostupné 2.3.2024 z <https://web.archive.org/web/20121114093710/http://portal.statistics.sk/files/tab-10.pdf>.

Štica, P. (2014). *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress.

The World Bank (2024). *Pouplation*. WB. Dostupné 21.3.2024 z <https://genderdata.worldbank.org/indicators/sp-pop/?gender=total&year=2011>

Toušek, V., Kunc, J., & Vystoupil, J. (2008). *Ekonomická a sociální geografie*. 1. vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Uherek, Z., Honusková, V., Oštádalová, Š., & Günter, V. (2016) *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT.

United Nations (2011a). *World Statistics Pocketbook 2011*. New York: United Nations. Dostupné 10.4.2024 z <https://unstats.un.org/unsd/publications/pocketbook/files/world-stats-pocketbook-2011.pdf>

United Nations (2015b). *World Statistics Pocketbook, 2015 edition*. New York: United Nations. Dostupné 10.4.2024 z <https://unstats.un.org/unsd/publications/pocketbook/files/world-stats-pocketbook-2015.pdf>

United Nations (2020c). *World Statistics Pocketbook, 2020 edition*. New York: United Nations. Dostupné 10.4.2024 z <https://unstats.un.org/unsd/publications/pocketbook/files/world-stats-pocketbook-2020.pdf>

Wallerstein, I. (2004). *World-systems analysis: An introduction*. Duke University Press.

Seznam tabulek

Tab. 1: „Push“ a „Pull“ faktory migrace (nejčastější příklady).....	12
Tab. 2: Počet obyvatel v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020.....	24
Tab. 3: Hustota osídlení (km ²) v zemích střední Evropy	25
Tab. 4: HDP na osobu v zemích střední Evropy v US\$	26
Tab. 5: Hrubá imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020	34
Tab. 6 : Hrubá míra imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)	38
Tab. 7: Hrubá emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020.....	39
Tab. 8: Hrubá míra emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰).....	42
Tab. 9: Migrační saldo v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰).....	44
Tab. 10: HDP na osobu v US\$ a migrační saldo v ‰ v zemích střední Evropy ve vybraných letech	45
Tab. 11: Migrační objem v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020.....	46
Tab. 12: Struktura imigrace mužů v zemích střední Evropy v letech 2010 – 2020.....	49
Tab. 13: Struktura imigrace žen v zemích střední Evropy v letech 2010 – 2020.....	49
Tab. 14: Struktura emigrace mužů v zemích střední Evropy v letech 2013 – 2020.....	51
Tab. 15: Struktura emigrace žen v zemích střední Evropy v letech 2013 – 2020	51

Seznam obrázků

Obr. 1: Migrační trasy do zemí střední Evropy	31
---	----

Seznam grafů

Graf 1: Hrubá imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020	35
Graf 2: Hrubá imigrace v zemích střední Evropy bez Německa v letech 2011 – 2020..	35
Graf 3: Hrubá míra imigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰).....	38
Graf 4: Hrubá emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020.....	40
Graf 5: Hrubá emigrace v zemích střední Evropy bez Německa v letech 2011 – 2020.	41
Graf 6: Hrubá míra emigrace v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰).....	43
Graf 7: Migrační saldo v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020 (v ‰)	44
Graf 8: Migrační objem v zemích střední Evropy v letech 2011 – 2020.....	47
Graf 9: Migrační objem v zemích střední Evropy bez Německa v letech 2011 – 2020.	48

Abstrakt

Jedličková, N. (2023). *Vnější migrace ve střední Evropě v letech 2010–2020: charakteristika, příčiny a důsledky* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: vnější migrace, střední Evropa, příčiny, důsledky, migrační trasy, migrační teorie

Bakalářská práce se zaměřila na analýzu hlavních faktorů vedoucích k migraci, jako jsou ekonomické, politické a environmentální příčiny. V práci jsou uvedeny migrační trasy směřující do Evropy, včetně mořských cest přes Středozemní moře a pozemní Balkánská trasa. V rámci střední Evropy je hlavní cílovou zemí pro migraci Německo. K podrobné analýze imigrace a emigrace ve vybraných zemích, a pro zjištění migračního salda a objemu migrace byla využita statistická data z různých zdrojů. Většina zemí vykazala ve sledovaném období kladné migrační saldo. Dále byla posouzena struktura imigrantů a emigrantů podle pohlaví, přičemž počet mužů mírně převažoval nad počtem žen. Identifikovány byly různé důsledky migrace, které se odrazily například v reakcích Evropské unie a jednotlivých členských států na migrační politiku. Což se projevilo v různorodých postojích k tématu migrace.

Abstract

Jedličková, N. (2023). *External migration in central Europe in years 2010–2020: characteristics, causes and consequences* [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: external migration, central Europe, causes, consequences, migration routes, migration theory

The thesis focused on analyzing the main factors leading to migration, such as economic, political, and environmental causes. The study presents migration routes heading to Europe, including sea routes across the Mediterranean and the terrestrial Balkan route. Within Central Europe, Germany is the main target country for migration. Detailed analysis of immigration and emigration in selected countries, and the determination of migration balance and volume, was conducted using statistical data from various sources. Most countries exhibited a positive migration balance during the observed period. The structure of immigrants and emigrants was also assessed by gender, with the number of men slightly exceeding the number of women. Various consequences of migration were identified, which were reflected, for example, in the reactions of the European Union and individual member states to migration policy. This was manifested in diverse attitudes towards the topic of migration.